

ANKARA'NIN SU SORUNU ve SORUMLULARI

ANKARA BAROSU

TÜRK HUKUK KURUMU

Ankara Barosu Yayınları
2009

ANKARA BAROSU YAYINLARI

© Ankara Barosu Başkanlığı, 2009

Tüm hakları saklıdır

İletişim adresi

Ankara Barosu Başkanlığı

Adliye Sarayı Kat: 5 Sıhhiye/ANKARA

Tel: 0 [312] 416 72 00

Faks: 0312 309 22 37

<http://www.ankarabarusu.org.tr>

e-posta: ankarabarusu@ankarabarusu.org.tr

Ankara Barosu Eğitim Merkezi (ABEM)

İhlamur Sk. No: 1 Kızılay/ANKARA

Tel: 0312 416 72 00

Faks: 0312 309 22 37

Grafik-Tasarım

Mustafa HORUŞ

[Ankara Barosu]

Baskı

Afşaroğlu Matbaası

Selanik(2) Caddesi No:64/2

Kızılay / ANKARA

Tel: (0.12) 425 22 44

Faks: (0.312) 425 11 09

E-mail: farukafsar@gmail.com

**ANKARA BAROSU
TÜRK HUKUK KURUMU**

“ANKARA’NIN SU SORUNU ve SORUMLULARI”

AÇIK OTURUM

06 Mart 2009

ABEM (Ankara Barosu Eğitim Merkezi)

1. OTURUM

VEDAT AHSEN COŞAR : Değerli konuklar, sevgili meslektaşlarım; Türk Hukuk Kurumuyla birlikte düzenlemekle birlikte Baromuzun Yolsuzlukları Araştırma Merkezi tarafından hazırlanan “Ankara'nın Su Sorunu ve Sorumluları” konulu Açık Oturuma hoş geldiniz. Sizleri Ankara Barosu adına, Türk Hukuk Kurumunun Sayın Başkanı burada, kendilerinin izniyle Türk Kurumu adına, kendi adıma sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

“Su gibi aziz ol” der büyüklerimiz, su gerçekten aziz bir şeydir, zira su hayattır. “Balıktan başka her şey suya kandı” diyor Anadolu bilgisi Mevlana, bir de biz Ankaralıları kandık suya. Söze suyla başladım, ama sudan bir konuşma yapmayacağım, su konusunu az sonra konunun uzmanı olan değerli ve yetkin konuşmacılar sudan olmayacak biçimde değerlendirecekler. Dileğim, sorumluluk mevkiinde olanlar su konusunu Ankara'da sorun yapanlar, sorun haline getirenler bu açık oturumda uzman konuşmacıların sunacakları görüşlerden, önerilerden, değerlendirmelerden, eleştirilerden yararlanırlar ve hepimizin sağlığı için vazgeçilmez değerde olan su sorununu sorun olmaktan çıkarırlar. Sudan konuşmayacağım dedim, oradan devam ediyorum. Su üzerine konuşmayacağım, ama suya ve kente dair başka şeyleri sorun yapan anlayış üzerine konuşacağım.

Değerli konuklar, günümüzde dünya politikasını olsun, ulusal ve ye-

rel politikaları olsun, daha hâlâ kaynaklık eden eski Yunanda polis hepimizin bildiği üzere kent demektir. Onun için siyasi kurumlar ve kavramlarla ilgili kuramlarımızın, bilgilerimizin, pratiklerimizin çoğu kent yaşamından gelir. Eski Yunandan günümüze kadar olan süreçte değişmeyen bir anlayış ve yaklaşımla kent, yurttaşların etkin eylemliliğiyle biçimlenmiş olan insan odaklı, siyasi bir varlık olarak tanımlanır. Tarihsel bağlamda demokrasi kuramı Atina'dan Gent'e, Paris'ten Londra'ya kadar nitelik olarak doğrudan, değişiklikçi, kentin büyük meydanlarındaki bulvar kahvelerinden daha içerilerdeki lokantalarına, caddelerine ve sokaklarına bu alanlardaki alışveriş mekanlarına kadar uzanan yoğun kent yaşamının ritmiyle çok yakından ilgili ve ilişkilidir. Solun hem tarihsel ve hem de popüler simgelerinden olan köşe başı konuşmacıları, iddialı kalabalıkları, mitingleri, meydan nutukları Paris komünüyle ünlenen barikatları gerçekte kentin kamusal yüzüdür. Britanyalı siyaset bilimci Ceof Mugan(5.12) “sağ kentte hiçbir zaman kendini evinde hissetmemiştir” der ve şöyle devam eder: “Eski sağ kentleri geleneksel olarak suç ve ahlaksızlığın, başkaldıran avam ve yıkımcı fikirlerin kaynağı olarak görüyordu. Yeni sağ yönünden ise kentler toplumu yadsıyan, dar bireyciliğin tutsağı olan sağlık, temiz hava ve su, yeşil alanlarla güvenli sokaklar gibi sorunlarla ilgisiz oldukları için oy tabanı olmayan yerlerdir.

Türkiye'deki kentlerin etrafını kuşatan varoşlarıyla gerçekte kent değil, sadece adı kent olan köyler olduğunu, bugün Türk sağını temsil edenlerin ne kadar “değiştim” de deseler, belli ölçülerde eski sağ anlayışı sürdürdüklerini, onun mirasçısı olduklarını düşündüğümüzde Britanya sağ ve İngiltere'deki kentler için yapılan bu tespitin Türkiye bağlamında da doğru olduğunu görürüz. Onun için demek gerekir ki, günümüzde yerel yönetimlerin çok büyük bir kısmında iktidar olan anlayışa göre kentler eğlence mekanları, sanatsal etkinlikleri, içkili lokantalarıyla suçun ve ahlaksızlığın, başkaldıran aykırı fikirlerin, muhalif duruşun ve seslerin kaynağıdır. Kentlerin dönüştürülerek köylüleştirilmesinin, kentlerin azıcık kent sayılabilecek yerlerinde sağlığın, temiz havanın, suyun kalitesinin ıskalanmasının, yeşil alanların rant alanları

haline dönüştürülmesinin nedeni geleneksel olarak sağıın oy tabanının kent değil köy olmasıdır. Batıda olsun, dünyanın başkaca uygar ülkelerinde olsun kentler kamu binaları ve konser salonları, parkları, saat kuleleri, meydanları, bulvarları, müzeleri, bunların her birinin kendine özgü mimarisiyle paylaşılan kamusal bir mekan olarak bir kent fikrini öne çıkarır. Ankara'da kent olarak, başkent olarak batıdaki anlayışa göre planlanmış bir kenttir, ama bugün böyle bir kentten, başkentten eser yoktur. Ankara'nın özellikle geride kalan 15 yıllık süreç içerisinde yok edilen bulvarları, yok edilen meydanları, yok edilen heykelleri, özetle ve kısaca yok edilen kişiliğiyle kent olmaktan çıkarılıp köylüleştirilmesinin nedeni kenti suçun ve ahlaksızlığın, başkaldıran, aykırı fikirlerin, muhalif seslerin kaynağı olarak gören ve bu kente musallat olan malum anlayıştır.

Değerli konuklar, Türk sağıının yerel yönetim anlayışı genelde böyledir. İstisnaları yok mu? Kuşkusuz var. Örneğin, Ankara'da Altındağ belediyesi var, Beypazarı Belediyesi var, yerel yönetimin iyi örneklerini sunuyorlar bunlar. Kuşkusuz başka örnekleri de var, ama genelde Türk sağıının yerel yönetim anlayışı budur. Peki, Türk solu yerel yöneticiliğin neresindedir? Türk solu geçmişte veya günümüzde örneğin, Dikmen Vadisi, Portakal Çiçeği Vadisi gibi yanlışları dışında Sayın Murat Karayalçın dönemi gibi, İzmir, Eskişehir, Bakırköy gibi birkaç istisnayı hesaba katmadığımızda tutarlı bir kent politikası ortaya koyabilmiş midir? Batıda olduğu gibi ülkemizde kentlerde doğup-büyümesine, bir zamanlar oralarda iktidar olmasına rağmen Türk solu 21. Yüzyılda kent yaşamı konusunda somut bir yaklaşım sunabiliyor mu? Kentlerin yaşamak için nasıl mekanlar olması gerektiği, kolektif tüketim ve farklı kimlikler arasındaki dengenin nasıl kurulabileceği konusunda kayda değer fikirler, somut projeler ortaya atabiliyor mu? Başka ülkelerde sol kentleri bir vitrin, planlama, yeniden bölüşüm ve yurttaş sorumluluğu modeli olarak görüyor. Peki, Türk solu nasıl görüyor? Ben söylemeyeyim, çünkü sizler bu soruların yanıtlarını benden çok daha iyi biliyorsunuz.

Değerli konuklar, Batıda yeni sağıın yükseliş döneminde olumlu ve yüreklendirici gelişmelerden biri ve bir muhalefet odağı olarak ortaya

ıkan yeşil politika kolektif kimlik ve evrensel değerlerin yeni bir statü ve önem kazandığı bir değişim biçimini temsil eder. Yeşil düşünce hem mevcut düzene radikal bir kafa tutuşu ve hem de zamanın ruhuna uygun ahlaki bir tutumu ortaya koyar. Yeşil bakışın birinci merkezi değeri toplumsal ilerlemenin bir ölçüsü olarak nicel hedefleri değil, niteliğin önemini vurgulamasıdır. Bu değere göre çevre ve sağlık yoluyla ifade ve anlam bulan, yaşamın niteliğinin maddi servet miktarından önce gelmesidir. Havanın, yiyeceğin ve suyun sağlıklı olması alınan ücret sarfının büyüklüğünden daha önemlidir. Çevrenin güzelliği gayri safi milli hasıla artışından önde gelir. Yeşil bakışın ikinci merkezi değeri doğanın toplum üzerindeki önceliğiyle ilgilidir. Bütün bu nedenlerle çevresel yıkım tehdidi yeşil kaygıların en önde gelenidir. Bunları sizlere yeşillerin propagandasını yapmak için söylemiyorum, herkesi illa birici yapanlar lütfen yanlış anlamasınlar, yeşilci filan da değilim. Bütün bunları Batıda geleneksel veya yeni sağa, geleneksel sola karşı bir alternatif olarak çıkan yeşil eylemin belki bizim ölkemizin sağına ve soluna esin kaynağı olur diye söylüyorum.

Bir de orada veya burada veya başka yerlerde makro ve mikro iktidar için kavga edenler üzerinde çevre konusunda olsun, yaşadığımız kentlerin sorunları konusunda olsun bir farkındalık yaratmada belki bir katkısı olur diye söylüyorum. Beni sabırla dinlediğiniz için sizlere, bu açık oturumun düzenlenmesi konusundaki emeği için değeri meslektaşım Sayın Tayyar Selçuk’a, bizleri su sorunu konusunda aydınlatmak için buraya kadar gelmek zahmetinde ve inceliğinde bulunan değerli konuşmacılara teşekkür ediyor, hepinize bir kez daha sevgi ve sağgılar sunuyorum. Değerli konuşmacıları da izninizle buraya davet ediyorum. Teşekkür ederim. (Alkışlar)

AV. A. TAYYAR SELÇUK : Sayın konuklar, değerli meslektaşlarım, basınımızın değerli mensupları, Ankara Barosu ile Türk Hukuk Kurumunun birlikte düzenledikleri ve hazırlığı “Ankara Barosu Yolsuzlukları Araştırma Merkezince” yapılan “Ankara’nın Su Sorunları ve Sorumluları” konulu açık oturuma hoş geldiniz, sizleri şahsım, yolsuzluk araştırma merkezinde emek veren arkadaşlarım ve değerli konuşmacılar adına

Ankara'nın Su Sorunu ve Sorumluları

saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

Ankara Barosu Yönetim Kurulu “Yolsuzluk Araştırma Merkezi” ni oluşturmakla; ilk defa bir hukuk kuruluşu, ülkenin ve yakın çevrenin temel sorunları ve sorumlularıyla kararlı, düzenli ve kurumsal bir biçimde ilgilenmeye başlamıştır.

Bu suretle 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 95/21 maddesinde Baro Yönetim Kurulunun görevleri arasında yer alan;

“Hukukun üstünlüğünü ve insan haklarını savunmak, korumak ve bu kavramlara işlerlik kazandırmak.”

Hükmüne bundan önceki çalışmalarına ek olarak daha kurumsal ve istikrarlı bir işlerlik kazandırma yoluna girmiştir. Baro Yönetim Kurumuza da teşekkürlerimi sunuyorum.

Ankara Barosu Yolsuzluk Araştırma Merkezi Ocak 2009 ayı içinde çalışmalarına başlamıştır.

Bu çalışmalarda öncelikle Başkent Ankara ile ilgili sorunlar gündeme gelmiştir. Bu sorunlar arasında öncelik ve önem sırası yanında tüm Ankara'lıları ilgilendiren boyutu ile;

-Ankara'nın su sorunu

-Hava kirliliği sorunu,

-İmar kirliliği sorunu,

-Ulaşım sorunu,

-Kent'in yolları ve yapılaşmaları, özellikle yaya bölgelerindeki gecekondulaşma, bu suretle kentin çağdaşıktan, Fen ve Sanat kurallarından giderek uzaklaşması sorunu şeklinde özetlenebilir.

Bu sorunlar incelendiğinde yukarıda belirtilen konuların giderek sadece sorun olmaktan çıkarak kente ve kent halkına karşı işlenmiş bir kent suçu haline geldiği ve her birinin ayrı ayrı toplantılarda tartışılarak değerlendirilmesi gereken önemde olduğu görülmektedir.

Elbette hayatımızın her noktasında gereksinim duyulan su ve hava sorunu tüm sorunlardan daha önemli ve yaşamsaldır.

Bu nedenle Ankara suyuyla da ilgili araştırmaları olan, konuya ilişkin değişik alanlarda bilgi, deneyim ve uzmanlıkları olan değerli bilim adamları ve uzmanları bir araya getirerek “Ankara’nın Su Sorununun” her yönü ile tartişılması ve hava sorunu konusunda da bilgi verilmesi, hem de olayın hukuksal sonuçları açısından değerlendirme yapılabilmesi amacıyla bu toplantı düzenlenmiştir.

Hepinize tekrar saygılar sunarak, toplantının yararlı olması dileğiyle ilk sözü “limnolog” Göl ve Su Bilim Uzmanı Sayın Prof. Dr. Mustafa Karabatak’a veriyorum. Teşekkürler.

Prof. Dr. MUSTAFA KARABATAK : Sayın Başkan, Sayın konuklar, medyanın sayın temsilcileri; bilindiği gibi 2 yıldan beri 2007 yaz aylarında ortaya çıkan susuzluk, Kızılırmak suyu ve İvedik arıtma tesislerinin durumu kamuoyunda, ilgili meslek ve bilimsel kuruluşlar da tartişılmakta, yazılı ve görsel medyada yer almaktadır. Sürdürölen bu tartişmalara karşın bu konularla ilgili olarak bir taraftan da Sayın Gökçek ve 2003-2007 yılları arasında DSİ Genel Müdürü olan, hâlâ evre Orman ve Su Bakanlığı görevini yürüten Sayın Prof. Eroğlu da göröşleşini basın yoluyla kamuoyuna açıklamaya devam etmektedir.

Fakat ilgili bilim adamları, uzmanlar, meslek odaları ve sivil toplum kuruluşlarının göröşleri, önerileri, göröş ve yaklaşımlarıyla Sayın Gökçek ve Sayın Eroğlu’nun göröş, yaklaşım ve uygulamaları arasında önemli farklılıklar da süregelmektedir. Bu göröş farklılıkları da su sorununun nasıl özömlenebileceği, Ankara’nın suyundan ve su yönetiminden kimin sorumlu olduğu taraflarca yapılan açıklamaların güvenilirliği hakkında Ankara halkının ve bu konularla ilgilenenlerin kafa karışıklığına, endişe ve güvensizliğine neden olmaktadır. Bu bakımdan temel yaşam ve sağlıklı gelişme kaynağı olan Ankara suyuyla ilgili gerçeklerin sorumlularının suyun kalitesinin ve su sorununun nasıl özömlenebileceğinin Ankara halkı tarafından bilinmesi yaşamsal ve yasal bir haktır.

Bilindiği gibi Türkiye 2005-2006’larda başlayan ve 2007’de giderek yaygınlaşan doğal, yapay göl ve akarsularında su azalması, su yetersizliği, susuzluk sorunlarıyla karşı karşıya gelmiştir. Bu kentlerimizden, böl-

gelerimizden biri de Ankara'dır. Ankara'da 2007 yaz aylarında barajlarda su önemli miktarda azalmış ve Ankara halkı büyük bir susuzluk, su yetersizliği sorunuyla yüz yüze gelmiştir. Bu sorunun ortaya çıkmasıyla birlikte bu konu Ankara halkı ve diğer ilgililer tarafından tartışılmaya, sorumluların kimler olduğunun ortaya çıkarılması faaliyetleri başlatılmış ve genelde Sayın Gökçek'in bu konuda sorumlu olduğu görüşü de giderek yaygınlaşmıştır. Buna karşın Sayın Gökçek de basına devamlı olarak Türkiye'nin içme suyu temininden yasal olarak Devlet Su İşlerinin yetkili ve sorumlu olduğunu, bu nedenle Ankara'daki susuzluktan belediye olarak sorumlu olmadığını açıklama gereğini duymuştur. Sayın Gökçek'in bu açıklamaları Sayın Prof. Eroğlu tarafından da desteklenmiş olup, Ankara'daki susuzluktan Gökçek'in sorumlu olmadığı basına açıklanmıştır. Fakat mevcut yasalara göre kaliteli içme suyu temininden Anakent Belediyesi ve DSİ'nin yetkili ve sorumlu oldukları bilindiği halde Ankaralıları niçin yanlış bilgi verildiğini anlamak mümkün değildir.

Bu iki yetkilinin Ankara halkına yaptıkları bu yanlış ve eksik açıklamaları takiben, 2007 Ağustosunun başında Kanal B'de Ankara suyu konusunda yapılan toplantıda eski Devlet Su İşleri Genel Müdürlerinden İnşaat Mühendisi Sayın Mümtaz Tufan, gene eski Devlet Su İşleri Etüt ve Plan Dairesi Başkanı olan İnşaat Mühendisi Sayın Dursun Yıldız önemli açıklamalarda bulunmuştur. Bunlar 2007 yaz aylarında ortaya çıkan susuzluk ve bundan kaynaklanan sorunlardan Anakent Belediyesinin sorumlu olduğunu, belediyenin su havzalarını ve suyu iyi yönetemediğini, Ankara'nın artış gösteren su ihtiyacı için zamanında yeni su kaynakları temin edemediğini ve gerekli önlemleri alamadığını belirtmişlerdir. Panelistlerden Hasan Bey bu konuyu daha iyi açıklayacaktır. 2000'li yıllarda DSİ'yle Anakent Belediyesi arasında sağlanan işbirliği ve protokol gereği olarak Gerede'den Ankara'ya kaliteli su getirilmesi planlandığı, projelendirildiği ve gerekli dış kaynaklar sağlandığı halde bu projenin Anakent tarafından gereği kadar ciddiye alınmadığı ve uygulanmadığı açıklanmıştır. Ayrıca, Ankara için düşünülen Kızılırmak suyunun kalitesi ve kirliliğiyle ilgili olarak da 2005 yılında DSİ tarafından hazırlanan

ve yayınlanan raporla ilgili bazı bilgilere de değinmişlerdir. Sayın Gökçek ve Sayın Eroğlu tarafından da bilinen raporla ilgili bilgilere göre Kızılırmak suyunun sert, tuzlu, demirli, biyolojik ve kimyasal olarak kirli olduğunu, toksik, ağır metal içerdiğini, bu nedenlerle içme suyu olarak kullanılmasının insan sağlığı bakımından risk taşıdığını, mevcut İvedik Arıtma Tesislerinin de Kızılırmak suyunu yeterince arıtamayacağını ve temizleyemeyeceğini belirtmişlerdir. Bu açıklamalar diğer katılımcılar tarafından da desteklenmiş ve paylaşılmıştır. Böylece Kanal B’de yapılan toplantıda 2007 yazında ortaya çıkan susuzluk sorununun nedenleri, kusurlu ve sorumluları hakkında Ankaralılar ve bu konularla ilgilenenler daha açık ve net bir şekilde bilgilendirilmiştir. Kanal B’de yapılan bu açıklamalardan 3-4 gün kadar sonra Sayın Prof. Dr. Eroğlu bir hafta önce yaptığı açıklamalardan çok farklı ve tam tersi olan bir açıklama yapmıştır. “Ankara’daki su sorunundan Gökçek’in sorumlu olduğunu, zamanında gerekli önlemleri almadığını söylemiştir.” Bu şekildeki açıklaması Kanal B’de yapılan açıklamaları desteklemektedir.

Kızılırmak suyuna gelince; önemli susuzluk sorunlarına acilen çözüm bulunması zorunluluğuyla karşı karşıya kalan Sayın Gökçek ve Eroğlu Devlet Su İşleri raporuna göre kirli ve kalitesi iyi olmadığı belirtilen Kızılırmak suyunun denize düşen yılanı sarılır şeklinde bir yaklaşımla Ankara’da verilmesi kararını Ekim 2007 tarihinde almışlar ve bilindiği gibi 2008 yılından itibaren de bu su verilmeye başlanmıştır.

Devlet Su İşlerinin biyolog, kimyacı, su ürünleri ve çevre mühendisleri tarafından Kızılırmak’ta 2004-2005 yıllarında kirlilik ve su kalitesi üzerinde araştırma yapılmıştır. Araştırma sonuçları da bu uzmanlarca değerlendirilerek rapor haline getirilmiştir. Bu uzmanlara göre : Kızılırmak suyunun tespit edilen bazı parametreler bakımından ikinci ve üçüncü sınıf kalitede su olduğu, suda insan sağlığı bakımından zararlı olan ve ishal, tifo gibi hastalıklara neden olabilen mikrobiyolojik, bakteriyolojik ve patojen organizmalar saptandığı, suda zamanla su canlılarına ve insan sağlığına zararlı olabilecek civa, kurşun, kadmiyum, arsenik gibi zehirli toksik ağır metallerin tespit edildiğini, suda sülfat, klorür, tuz, demir değerlerinin yüksek olduğunu, suyun sertliğinin de

yüksek olarak 35 Fransız sertlik derecesinde bulunduğu ortaya konulmuştur. Bu gruptaki teknik elemanlar bu nedenlerle bu suyun içme suyu kullanımı için uygun olmadığını ifade etmişlerdir. Eğer başka bir alternatif bulunmazsa şartların zorlanmasıyla Kızılırmak suyunun Ankara'ya verilmesi gerektiğinde bu suyun geliştirilmiş, ileri teknolojiyle donatılmış ve bilimsel yöntemlerin uygulanacağı arıtma tesislerinde bu konudaki uzmanların kontrolünde yürütülmesinin zorunlu olduğunu önemle vurgulamışlardır. Fakat Kızılırmak suyunun getirilme ve arıtılma maliyetinin yüksek olacağını da ifade etmişlerdir.

Bu rapor yayınlanmış olduğundan bu konularla ilgilenen bilim adamları, uzmanlar ve diğer meslek grupları raporu elde ederek Kızılırmak suyunun genel limnolojik yapısı, su kalitesi, biyolojik, kimyasal kimliği hakkında bilgi sahibi olmuşlardır. Bu rapordaki bilgiler özellikle su kalitesi ve kirliliği ile bunların su içi canlılarına ve insana olan etkileri konusunda çalışan kimyacı, biyolog, bakteriyolog, toksikolog, insan ve çevre sağlığı gibi bilim adamlarımızın dikkatini çekmiş ve kaygılarına neden olmuştur. Bu gruptaki bilim adamlarımız ve uzmanlarımızın kaygıları şunlardır:

1. İvedik arıtma tesisinin yetersizliği nedeniyle Kızılırmak suyunun yeterince arıtılamayacağı ve temizlenemeyeceği, bunun da sağlık sorunu yaratabileceği endişesi,
2. Özellikle ağır metallerin arıtılamayacağı, bunun sonucu olarak şebeke suyuna az-çok ağır metal karışacağı, bu suyu devamlı içenlerin vücudunda zamanla birikeceği ve çeşitli hastalıklara neden olabileceği endişesi,
3. DSİ ve Çevre Bakanlığının sorumluluğu olmasına rağmen bu bakanlıklar Kızılırmak nehrini bugüne kadar koruyamadığı için kirliliğin meydana geldiğini, bundan sonra da eğer korunamazsa bu kirliliğin artarak Ankara şebeke suyunda ve arıtma tesislerinde daha karmaşık sorunlar yaratabileceği endişesi.

Fakat Sayın Eroğlu ve Gökçek bu görüşte ve endişede olan bilim adamları ve uzmanlarıyla bir araya gelip konuyu tartışarak müşterek çözüm

yolu bulacakları yerine bunları demagoji yapmakla, belediyeyi yıpratmakla, ideolojik yaklaşmakla suçlamayı yeğlemişlerdir. Böyle bir görüş içinde olan Sayın Eroğlu Ekim 2007 tarihinde basına şu açıklamayı yapmıştır: “Kızılırmak suyunda tespit edilen ağır metallerin İvedik arıtma tesisinde tamamen arıtılacağını, asıl sorunun suda yüksek oranda sülfat olmasından kaynaklanacağını, çünkü sülfatın arıtılmadığını, fakat Kızılırmak suyuyla Çamlıdere suyunun karıştırılması yoluyla sülfat miktarının azaltılabileceğini” söylemiştir. Uygulanması gereken kimyasal yöntemlerin dışında karışım yoluyla seyreltmede genelde kabaca bir yöntemdir. Su ilave ederseniz yoğunluğu azaltabilirsiniz, seyreltebilirsiniz. Fakat su karıştırma ve seyreltme için Çamlıdere barajında yeterli miktarda su olması gerekir. Örneğin Kızılırmak suyunda 380 mg./litre sülfat olduğuna göre, bu miktar ne kadar azaltılacaktır. Eğer yarı yarıya seyreltilecek ise bu durumda Kızılırmak’tan günde 1 milyon litre su alınıyorsa, bu durumda karışım için günde bir milyon litre Çamlıdere suyuna ihtiyaç olacaktır. Bu miktarda Çamlıdere’de su var mıdır? Diğer bir örnek olarak Kızılırmak suyunun sertliğini verebiliriz. 35 Fransız sertlik derecesinde olan bu suyun içilebilir ve kullanılabilir hale gelebilmesi için sertliğinin 8-10 Fransız sertlik derecesine düşürülmesi gerekir. Bunun içinde 1 Litre Kızılırmak suyuna 4 litre Çamlıdere suyu karıştırılması gerekir. Sayın Eroğlu bunlara değinmemiş olduğundan bu konuları ve İvedik Tesislerini bilenlerin kaygılarını daha da arttırmıştır. Kızılırmak suyunun şebekeye verilışı Ankaralılarından bir ay kadar gizlenmiştir. Niçin gizlenmiştir? Ankaralılar tarafından bilindiği ve gözleendiği gibi zaman zaman musluklardan bulanık, kokan ve rengi değişen su akmış ve bu şikâyet konusu olmuştur. Bu durum Ankara Üniversitesi Halk ve Çevre Sağlığı Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Sayın Prof. Recep Aktar tarafından suyun iyi arıtılmamış olmasıyla ilgili görülmüştür. 26 Temmuz 2008 tarihli Milliyet Gazetesinde bu açıklamasını yapmıştır. Sayın Gökçekse, hangi üniversiteden olduğunu ve sonuçları belirtmeden devamlı olarak “üniversitelerden aldığımız raporlara göre şebeke suyu kalitelidir” deme iddiasını sürdürmüştür. Buna rağmen şebeke suyunda 3-4 mikrogram/lı kadar arsenik bulunduğunu söylemiş, fakat bu arseniğin insan sağlığı bakımından zararlı olmayacağını belirtmiştir.

Eğer şebeke suyunda arsenik bulunmuşsa diğer ağır metallerin, kadmiyum, cıva bunların da bulunması gerekirdi. Bunlarla ilgili herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Şebeke suyunda az miktarda arsenik bulunmasının insan sağlığı bakımından önemsiz görülmesi Sayın Gökçek ve Eroğlu için önemli bir bilimsel yanığı olduğu kanısındayım. Mevcut toksikolojik araştırmalar ve kimya bilimine göre suda eser miktarda ağır metal olsa dahi zamanla su içindeki canlıların ve bu suyu kullanan insanların dokularında zamanla biriktiği ve çeşitli sağlık sorunlarına neden olduğu bilimsel olarak bilinmektedir. Bu panelin konuşmacılarından Limnolog Sayın Doç. Gül tarafından Hirfanlı barajındaki balıkların dokularında ağır metal tespit edilmiştir. Bu da sudaki ağır metallerin zamanla çeşitli yollarla balığın vücuduna girdiğini ve biriktiğini göstermektedir. Bu durum insan için de söz konusu olabilmektedir.

Sayın Gökçek aynı zamanda Ortadoğu Teknik Üniversitesiyle Hirfanlı ve şebeke suyunun kimyasal bazı özellikleri konusunda sürekli olarak tartışmaya girmiştir. Tüm bu nedenler sonucu veya bu nedenlerle ilgili olarak yetkililer Ankara şebeke suyunda tekrar bir analiz yapma ihtiyacı duymuşlardır. Bu amaçla ASKİ Genel Müdürlüğünün başkanlığında TÜBİTAK, Hıfzısıhha, DSİ, Özel Çevre Koruma, İstanbul Teknik Üniversitesi, Ankara Üniversitesi ve Ankara Gazi Üniversitesi temsilcilerinden oluşturulan komisyon tarafından noter ve medyanın huzurunda 1 Temmuz 2008 günü analiz yapılmak üzere şebekeden su örnekleri alınmıştır. ASKİ Genel Müdürü de alınan su örnekleriyle ilgili analiz sonuçlarının bir hafta içinde açıklanacağını basın mensuplarına söylemiştir, fakat analiz sonuçları iki buçuk ay kadar sonra 15 Eylül 2008'de Sayın Gökçek tarafından basın mensuplarına dağıtılan bir listeyle duyurulmuştur. Bu listedeki sonuçlara kabaca bakıldığında şehir şebeke suyunda cıva, kurşun, kadmiyum, bakır, çinko ve siyanür tespit edildiği anlaşılmaktadır. Şebeke suyunun sertliğinin ise 23 Fransız sertlik derecesinde saptandığı ortaya çıkmıştır. Bu sertlikle ilgili panelist Sayın Kimya Hocamızın açıklama yapacağı düşüncesindeyim. İçme, kullanma suyu, çamaşır, bulaşık makineleri bakımından pek uygun bir su değildir. Tüm

bu veriler suyun yeterince arıtılmadığını bize işaret etmektedir. Fakat Sayın Eroğlu'nun çok önemli gördüğü, arıtılmayacağını söylediği sülfatla ilgili bilgi listede yoktur. Bu vesileyle sülfat ve demirle ilgili bir şeyler söylemek istiyorum. Kısaca değineceğim bu konunun aramızda konuşmacı olarak bulunan Sayın Kimya Profesörümüz Güler'in bilgi ve uzmanlık alanına girdiğini de belirtmek isterim. Kimya bilgilerimize göre sülfat suda demirle birleşerek demir-sülfat meydana gelmekte, bu da zamanla su borularının paslanmasına, çürümmesine ve delinmesine neden olmaktadır. Fakat borulardaki bu pas tabii ki musluklara kadar intikal edecektir. Ayrıca şebeke suyundaki demir bakteri ve alg üretimini teşvik etmektedir. Ayrıca listeden şebeke suyunda mikrobiyolojik ve bakteriyolojik analiz yapılmadığı anlaşılmaktadır.

En önemli gördüğüm bir konuya da değinmek istiyorum; oluşturulan bu heyet tarafından usul ve yöntem bakımından yanlış ve eksik bir yol izlendiği kanısı bende hasıl olmuştur. Çünkü Sayın Gökçek tarafından dağıtılan analiz listesinin altında analizi yapan çeşitli kuruluşların ve yetkililerin adları, imzaları ve analiz sonuçlarıyla ilgili yorumları belirtilmemiştir. Bu nedenle bilinen rapor özelliği taşımamaktadır. Su örnekleri noter huzurunda alındığına göre, açıklanmasının da, raporun tanziminin de noter huzurunda olması gerekmez miydi? İzlenilen yöntemin de bilimsel yaklaşım bakımından yeterli olmadığı kanısındayım. Çünkü bilimsel ve ekolojik bakımdan şebeke suyunun kalitesinin belirlenmesi arıtma tesislerinde Kızılırmak suyunun yeterince arıtılıp arıtılmadığının ve nedenlerinin ve önlemlerin ortaya konabilmesi için ⁽¹⁾ Kızılırmak suyundan ⁽²⁾, Kızılırmak suyuyla Çamlıdere suyunun karıştığı ortamdan ve ⁽³⁾ şebeke suyundan ayrı ayrı örnekler alınarak benzer analizler yapılmak suretiyle karşılaştırılması gerekirdi. Bu yapılmadığına göre bunun bilimsel bir analiz olduğunu iddia etmemeleri, söylememeleri gerekir. Bunun yanında bu tabloda verdikleri, kadmiyum cıva 7 ayrı grup tarafından analiz edilmiştir. Fakat değerler arasında çok büyük farklılıklar ortaya çıkmıştır, bu analizleri yapanlar bir araya gelip acaba bunlar niye farklı demez mi? Buradan da anlaşılıyor ki, bu grup bir araya gelmemiş, konuyu tartışmamış ve eksiklikleri, yanlışlıkları ortaya koymamışlardır.

Ankara'nın Su Sorunu ve Sorumluları

Su analizleri hassas konulardır, bilgi ister, deneyim ister, araç ister, alet ister. Özellikle ağır metal analizleri çok hassastır. O nedenle hata yapılabilir, bunların tekrar edilmesi lazım, ama böyle bir yol izlenmemiş. Durum buyken analiz sonuçları listesi Gökçek tarafından 15. Eylül.2008 de basına dağıtılmadan önce, 24 Temmuz 2008 günü Sayın Eroğlu basına analiz sonuçlarıyla ilgili üniversiteden aldıkları raporlara göre şebeke suyunun standarda uygun ve kaliteli olduğunu açıklama gereği duymuştur. Fakat Gökçek tarafından basına dağıtılan listedeki sonuçlar Sayın Bakanın açıklamalarını tekzip etmektedir. Aynı zamanda listedeki sonuçlara göre Sayın Eroğlunun İvedik Arıtma Tesislerinin Ağır metalleri arıtılabileceğini söylemesine rağmen yeterince arıtamadığı da ortaya çıkmıştır. İvedik tesislerinin uygun olmadığını yıllarca söyleyen uzman ve bilim adamlarımız herhalde haksız değillerdi.

Sonuç olarak yapılan tüm uyarı ve önerileri dikkate almadan Sayın Eroğlu ve Gökçek'in bilimsel ve sosyoekonomik bakımdan yanlış olan yaklaşım ve uygulamaları nedeniyle kaliteli ve maliyeti düşük olan Gerede suyunun yerine Ankaralıların maliyeti çok yüksek, kalitesi düşük ve riskli olan Kızılırmak suyu kullanmak zorunda bıraktıklarını söyleyebiliriz. Bu nedenledir ki, Ankara halkının bir kısmı, imkanları olanlar şebeke suyunu değil damacana suyunu kullanmakta, benim bilgilerime göre yanlış olabilir, şu anda Ankara'da 300 milyon dolarlık bir memba piyasası oluşmuştur. Şubat 2009'dan itibaren Kızılırmak suyunun şebekeye verilmesi kesilmiştir. Bunun yerine tekrar Gerede'yle ilgili faaliyetler başlatılmıştır. Bu bakımdan, 2 yıldan beri Kızılırmak suyunun getirilmesinin Ankara için en uygun olduğunu ve böylece 20 yıl Ankara'nın su sorunu olmayacağını basına açıklamalarına rağmen ne oldu da tekrar 10 sene önceye dönülerek yeniden Gerede suyunun getirilmesinin faaliyetleri sürdürülmektedir? Bunun takdirlerini ve yorumunu size, açıklamalarını da panelist Sayın Hasan Beyden rica edeceğim.

Zamanın sınırlılığı nedeniyle konuşmama son verirken Ankara'nın suyuyla ilgili yaptığım açıklamaları bilgilerinize ve takdirlerinize sunmak istiyorum. Benden sonra konuşacak olan sayın bilim adamlarımızın ve uzmanlarımızın Ankara suyuyla ilgili farklı konularda detaylı ve yararlı

açıklamalar yapacaklarını ve benim eksikliklerimi de tamamlayacaklarını söylemek isterim. Eğer Sayın Başkan, 2 dakikalık bir süre verirseniz bana; su havzalarının ve suyun yönetimi hakkındaki görüşlerimi sizlerle paylaşmak istiyorum. 40 yıl limnoloji (göl, baraj ve akarsuların ekolojisi, kirliliği, korunması, ıslahı ve yönetimi konuları) konularında çalışan akademisyen olarak Anadolu’da bir çok göl, baraj ve akarsuda çalışma, gözlem yaptım. Bu konularda Türkiye’de bilimsel çevrelerin ve Bakanlıkların ve dünyada yapılan çalışmaları da yakinen takip ediyorum. Bu nedenle bir-iki şey söylemek istiyorum; inşaatla ilgili faaliyetler hariç su havzalarının korunması, ekolojisi, kalitesi, kirliliği, kirliliğin su içi canlılarına insan ve çevre sağlığına olan etkileriyle ilgili konular birbiriyle ilişkili olan limnoloji, biyoloji, kimya, bakteriyoloji, toksikoloji, insan ve çevre sağlığı ve çevre bilimleriyle ilgilidir ve bunların çalışma alanını kapsamaktadır. Su havzasını ve suyu yönetenlerin bu bilim dallarını dikkate alması ve bu bilim adamlarından yararlanması kaçınılmaz bir zorunluluktur. Ayrıca, hidrolojik, meteorolojik, su bütçesi ve su tüketimiyle ilgili güvenilir istatistiki bilgilere de ihtiyaç vardır. Bu nedenlerle su havzalarının bilimsel ve sosyoekonomik yaklaşımlı koruma, kullanma amaçlı akıllıca yönetilebilmesinin ancak multidisipliner bir yaklaşımla mümkün olabileceğini, dünyada böyle bir yaklaşımla göl yönetim bilimleri geliştirildiğini ve birçok gölde de göl yönetim birimleri oluşturulduğunu belirtmek isterim. Türkiye’nin doğal ve yapay göllerinin ve akarsularının giderek tahrip edildiğini ve kirlendiğini, fakat giderek artış gösteren çeşitli su ihtiyaçlarımız için bunları kullanmak zorunda olduğumuzu da belirtmek isterim. O halde kirli suları kullanmak zorunluluğuyla karşı karşıya geliyoruz. Bugün Türkiye’deki bilim adamları ve uzmanlar bu suların nasıl arıtılabileceğini, hangi arıtma teknolojisinin gerekli olduğunu biliyorlar. Bunlardan yararlanmak gerekir. İnancım odur ki, bu suları arıtma imkanına, potansiyeline Türkiye sahiptir, yeter ki, o inanç, o yaklaşım olsun. Fakat sosyo-ekonomik bakımdan geleceğimiz için en önemlisi su sahalarının kirlenmemesi, tahrip edilmemesi ve korunmasıdır.

Bir şeyi daha açıklayacağım; Sayın Başbakan bir yerde “Ankara suyun-

dan zehirlenip hastanede yatan var mı?” dedi. Ben Sayın Başbakanın yanlış bilgilerden kaynaklanarak bunu söylediği kanısındayım. Çünkü onun Çevre Bakanı ve altındaki yetkililer böyle düşünüyorlar; “bir şey olmaz bize abi”. Panelist Doç. Dr. Ali Bey Hirfanlı barajındaki balıklarda, bende bazı göllerde ağır metal tespit ettik. 15 yıldan beride dünyada balıklar üzerinde yapılan toksikolojik analizleri ve etkilerini izlemekteyim. Sudaki ağır metaller çeşitli yollarla zamanla balıkların karaciğerinde, üreme organlarında ve kasta birikiyor. Buda gelişmeyi ve üremeyi etkiliyor. Hastalıklara ve ölümlere neden olabiliyor. İnsan sağlığı ve toksoloji konularında çalışan bilim adamları ve uzmanlara görede bu durum insan içinde söz konusudur. Su kaynaklarımızla ilgili ortaya çıkan çeşitli sorunlarımızın en önemlisinin yönetim sorunu olduğunu söyleyebilirim. Bu yönetim sorununu Türkiye çözemediği takdirde mevcut su sorunlarımızın çözümlenemeyeceği kanısında olduğumu önemle vurgulamak isterim. Bu nedenle yeniden yapılanma yoluyla, Türkiye sularının bir tek elden yönetilmesi gerekir. Gölü, barajı, akarsuyu, bir tek elden, koruma kullanma amaçlı yönetebilecek ulusal merkezi bir yönetim teşkilatı ve otoritesinin kurulması şarttır. 2007 Martında Bakanlar Kurulunda bu karar alındı. Sayın Çevre Bakanı Eroğlu, Çevre ve Orman Bakanı olduktan sonra Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünü bünyesine katmakla bu işin çözümlendiğini zannediyor. Hayır, Devlet Su İşlerinin bünyesinde teknik, bilimsel, yapısal, hukuksal, finansman bakımından yeniden yapılanma ve uzmanların yetkili kılınması sağlanamazsa havza bazında, Koruma – Kullanma amaçlı akıllı ve uygulanabilen su yönetimi oluşturulamaz. Ayrıca sosyo- ekonomik ve toplumsal amaçlı milli bir su kanununun çıkarılması da gerekmektedir. Teşekkürler.

TAYYAR SELÇUK : Sayın Mustafa Karabatak’a ayrıntılı açıklamaları için teşekkür ediyoruz. Söz sırası Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Biyoloji Bölümü Öğretim Üyesi Sayın Doç. Dr. Ali Gül’de, buyurun Ali Bey.

Doç. Dr. ALİ GÜL : Teşekkür ederim Sayın Başkan. Mustafa Karabatak hocamın bıraktığı yerden devam etmemin yararı olacak. Sizleri sıkmamak için zamanı en iyi şekilde kullanmaya çalışacağım.

Ankara’da içme suyu problemi gündeme geldiğinde, bunu çözeceğiz diyen ve alalecele harekete geçip 11 ayda çözdük diyenlerin sorumlulukları vardır. Büyük ilan panolarında “Ankara’nın su sorununu çözdük” ilanlarını veren yetkililerin birazdan soracağım soruları tartışmaları ortadan kaldırmak ve endişeleri ortadan kaldırmak için cevaplandırmaları gerekmektedir.

2028-2050 yılları arasında Ankara’nın su ihtiyacının çözüldüğü ifade edilmektedir. Ancak 2030’a kadar Ankara çevresindeki su potansiyelinde temiz su kalacak mı? Dünya hızlı bir şekilde temiz su kaynaklarını kaybederken, biz indirgemeli yaklaşım modelleriyle problemleri çözmeye çalışıyoruz. Doğadaki problemlerin çözümünde bütünsel yaklaşım diye bir organizasyon vardır. Su içerisindeki bir planktonu, balığı, bitkiyi, makrofıtları kısaca canlı ve cansız çevreyi birlikte düşünüp araştırmaya tabi tuttuğumuzda karşımıza farklı bir tablo çıkacaktır. Bunun adı bütünsel yaklaşımdır. Sadece bir tek unsuru ele alıp değerlendirmek suretiyle genel problemlerin çözümü mümkün değildir. Kızılırmak ve Sakarya Nehirleri’nde kirliliği önleyici hangi tedbirler alınmıştır? İndirgemeli yaklaşım yerine Ankara ve çevresindeki kullanılabilir su potansiyeli için bugüne kadar hangi bütünsel yaklaşım projeleri devreye sokulmuştur, planlanmıştır ve hâlâ yürütülmektedir? Ankara’ya Kızılırmak’tan çaresiz kalınacağı anlaşıldığında alalecele su getirme projesi tamamlanarak, halkın kullanımına sunulmadan önce hangi bilimsel kurum ya da kuruluşlarca uzun süreli araştırmalar yapılmış ve sonuçları alınmıştır? Bunların da kamuoyuna açıklanması gerekir, o zaman sorumluların kim olduğu tespit edilebilecektir.

Ankara’da yaşayanların yüzde kaç musluktan su içmektedir? Değerli dinleyiciler affınıza sığınıyorum, aranızda musluktan su içen var mı? Bunu kitlelerin yoğun olduğu her yerde sorunuz, üniversitede kendi şahsım tarafından yapılan bir ankette yüzde 1 bile çıkmadı. O halde Karabatak hocamın söylediği bir cümle çok anlamlıydı; acaba 300 milyon dolarlık bir rant mı var? Ben kimseyi hedef almıyorum, ama ben bilimsel bir soru soruyorum, bunun cevabını kamuoyuna vermek zorunda olanlar sorumludurlar. Hirfanlı, Kesikköprü ve Kapulukaya

Baraj Gölleri'nin Ankara'ya su getirilmeden önce limnolojik etütleri kim, hangi kuruluşlarca, ne zaman ve yapılmıştır? Bunun kamuoyuna açıklanması gerekir. Çok ciddi bir olaydan bahsediyoruz, gelecekte su ihtiyacı dünya savaşına neden olacaktır. 8 ila 10 bin m³ dolayında kişi başına düşen yıllık su tüketimi kalkınmışlığın göstergesi olarak belirtilmektedir. Soruyorum; Türkiye'de 1400 civarında. Bu ne demek? Biz 1/3 daha fakir durumdayız. Su fakiri değiliz, ama su stresli konumdayız. Ya düştük ya kalkacağız. Bu zihniyetle devam edersek muhtemelen 2030'lu yıllarda içecek değil, kullanacak su bulmakta zorluk çekeceğiz. İçme suyu problemleri uzun vadeli araştırmaları gerektirdiği halde neden 11 ay gibi kısa bir sürede bitirilip kullanılmaya sunulmaya çalışılmıştır? Bu sorunun cevabını bilim camiası olarak biz henüz alamadık. Sayın Karabatak hocam siz aldınız mı? Bu sorunun cevabı henüz yok. Su sistemlerinde mevsimsel, yani ilkbahar, sonbahar ve kış stagnasyonları diye adlandırdığımız suyun kendi içinde mevsimsel değişimlerine bağlı olarak özelliklerinde de değişimler meydana gelmektedir. Aramızda saygıdeğer hocalarım beni belki teyit edeceklerdir, mevsimsel birçok faaliyetle suyun içindeki fiziksel ve kimyasal yapılanmalarda farklılıklar gözlenecektir. O halde birkaç yıllık değil, uzun süreli laboratuvar çalışmaları ve saha çalışmaları yapıldıktan sonra bir suyun içme suyu ve kullanma suyu kalitesine karar vermek en doğru yaklaşım olacaktır.

Dünya Sağlık Örgütü, Sağlık Bakanlığı, Türk standartları içme suyu kriterleri ölçüt alınarak farklı mevsimlerde farklı arıtma yöntemleriyle gerekli araştırmalar yapıp, çeşitli su sistemleriyle karşılaştırmalar yapılsaydı acaba zaman kaybı mı olurdu? Bugün Ankara'dan su problemini tartışmaya devam ediyor olabilir miydik? Ankara'ya su verilmeden önce Kesikköprü, Hirfanlı ve Kapulukaya Baraj Gölleri'nde yaşayan balık türlerinde ağır metal birikim düzeyleriyle ilgili herhangi bir bilimsel çalışma yaptırılmış mıdır? Burada biyoakümülayon teriminden bahsetmek gerekir. Toksik etki yapan zehirli maddeler canlıdan canlıya artarak birikim sağlarlar. Bu durum bir müddet sonra canlılar açısından ciddi anlamda sorunlar çıkarabilir. Kızılırmak Nehri üzerindeki Hirfanlı ve özellikle Kesikköprü'ye çok yakın olan Kapulukaya baraj

gölünde bizzat sahada tespitlerim var. Örneğin Kapulukaya kıyısındaki; Esatmüminli Köyünün bütün atıkları göle bırakılıyor. 1993'ten bu yana da hiçbir tedbir alınmamıştır. Kesikköprü ile Kapulukaya su değerleri birbirine yakındır, ancak aynı nehir üzerindeki bir göl kirlenildiğinde diğer göllerde bundan etkilenecektir. Evsel atıklarla kirletiyoruz, sonrada arıtma tesislerinde her şeyi arıttığımızı düşünüyoruz. Örneğin ivedik arıtma tesisinin teknolojisi her şeyi arıtmaya uygun mudur? Kesikköprü suyu için ivedikte gerekli değişiklikler yapılmış mıdır? Özellikle evsel ve tarımsal atıklardan kaynaklanan kirliliği önlemeye yönelik herhangi bir uygulama yapılmış mıdır? Israrla Hirfanlı ve Kapulukaya'yı işin içine katıyorum, çünkü Kesikköprü'den aldığımız değerler bizi sonuca götürmez. Kızılırmak deltası bir havzadır ve bir bütün olarak düşünülmek zorundadır. Yatağı da tüflü bir yapıdır, bazı ağır metaller yönünden de oldukça sıkıntılı bir su sistemimizdir.

Hirfanlı, Kesikköprü ve Kapulukaya baraj göllerinde toprak, su, sediment, yani gölün ve akarsuyun zemininde birikmiş olan unsurlar, balık, bitki, omurgasız, plankton, yani bir hücreliler diye ifade ettiğimiz özellikle alg diye halk arasında yavaş yavaş tanınmaya başlayan çok önemli canlı grupları ve benzerleri üzerinde zehirli etkiye sahip metallerin birikim düzeylerine bakılmış mıdır? İleride içme amaçlı kullanılacağı düşünülen suyun kullanıcılar açısından herhangi bir tehlike oluşturup oluşturmadığı özellikle balıklar açısından bir değerlendirmeye tabi tutulmuş mudur? İvedik arıtma tesisinde Kızılırmak suyu gelmeden önce değişiklikler yapma gereği düşünülmüş ve yapılmış mıdır? Kullanılan arıtma yöntemleri ve şu an bize ifade edilen sistemlerde son yıllara ait teknolojik destek sağlanmış mıdır? Ülkemiz bu teknolojik desteğe kavuşmuş mudur? Kamuoyuna yansıyan bir haber nedeniyle Mogan Gölü'nden bahsetmek istiyorum. Kamuoyunda bir haber; "Kızılırmak suyuyla Mogan Gölüne can suyu verildi. İlk bakışta kulağa hoş geliyor. Ankara'nın akciğeri durumundaki Mogan Gölüne Kızılırmak'tan gerçekten su akıtılmış mıdır? Bu işlem yapıldıysa, öncesinde Mogan Gölünün limnolojik etüdü yapıp Kızılırmak suyunun gölde meydana getirmesi muhtemel ekolojik değişimler bilim dünyasında tartışılmış

mıdır? Çok basit bir soru ve bu soruyu sorup cevabını almak zorundayız. Biz şu ana kadar bu çalışmaların yeterli olmadığını biliyoruz. Sayın Karabatak Hocam yıllar önce Gölbaşında yapılan bilimsel toplantılarda “Lütfen Ankara’nın akciğerlerini koruyunuz” demişti. Bunu hiç unutmuyorum. Gerçekten Mogan’a su verilerek korundu mu? Yoksa şuan görmediğimiz ciddi değişimler mi karşımıza çıkacak?

Mogan Gölü’nün çevresinde düzenlemeler yapılmış milyarlar harcılarak park yapılıp güzel bir şekilde kullanıma sunulmuştur. Yapılan iyi şeye itirazımız yok. Ama Mogan Gölünde onlarca kuş türünün barınma ve üreme amaçlı kullanımını sağlayan sazlıkların suda toksik etki yapıcı maddeleri bünyesinde barındırdığı bilindiği halde, sazlıkların çoğunluğu yok edildikten sonra gölde ne gibi değişiklikler meydana gelmiştir? Peki, onlarca kuş türü üreme ve barınma amaçlı nereyi kullanmaya başlamışlardır? Doğal hayatta bir başka canlının hayatını yok etmeye hakkımız yok. Bunun için bir problemi çözerken olaylara bütünsel yaklaşmak mecburiyetindeyiz. Mogan Gölü’ne Kızılırmak suyu verildiyse bu işlemlerden sonra göldeki balıkların dokularında ağır metal birikim düzeylerine bakılabildi mi? Suyu verdiniz, madem tartışılıyor, hemen oradaki değişimleri kısa süreli araştırmalara da tabi tutmak gerekir. Büyükşehir statüsündeki milyonların yaşadığı büyük kentlerin içme suyu temin ve yönetimi belediyelerden mutlaka alınmalıdır. Politik yatırımlar ve ranta dönüştürülmeye müsait uygulamalardan kurtarılmak için istiyorsak, yıllar önce bilim adamlarının önerdiği gibi su işlerinin DSİ gibi, adı başka bir şey de olabilir, bir kuruluşun sorumluluğunda olması gerekir. Bununla paralel olarak uzun süreli ve periyodik çalışmalar yapacak su araştırma merkezleri kurulmalıdır. Dünyada savaşlar su yüzünden çıkacak diye bütün bilim dünyası uyarıyor, mutlaka su yönetim planı hazırlanmalı ve günün koşullarına göre de sürekli değişime tabi tutulmalıdır.

Ben Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesiyim, laboratuvarda musluktan akan suda tahliller yaptık. 14.10.2008’de sülfat değeri 195 çıktı. Yakın zamanda Ankara’ya verilen suyun Kesikköprü’den kesildiği ve barajdan verildiği ifade edildikten sonra 03.03.2009’da analiz yaptık. Sülfat de-

ğeri 59 çıktı. Bu durum ise bir şey ifade ediyor olmalı. Piyasada satılan ve suyu iyi arıttığını iddia eden bir firmanın cihazında 24.10.2008’de, yani ilk yaptığımız deneye hemen yakın dönemde bir analiz yaptık. Suyun bütün değerleri tolerans limitleri içerisinde tespit edildi. Kesikköprü ve Kapulukaya’ya takılıp kaldığımı düşünebilirsiniz, tarafımdan 1993 yılında Kapulukaya’da su analizi yaptım, atom enerjisi Lalahan tesislerinde bizzat o günün uzmanları tarafından yapılan analizlerden iki bilgi vermek istiyorum. Analizlerde sülfat 221, mevsime göre değişebilir, başka bir hocamızın kamuoyuna açıkladığı bilgilerde 2008’de sülfat 506, yani Kesikköprü’yle Kapulukaya arasında ciddi bir bağlantı var. Biz arseniğe, sülfata takılıp kalmayalım, iletkenlik çok önemli bir parametredir. İletkenliğe bakıyoruz, 93’te Kapulukaya’da 1070’le 2265, 2008’de Kesikköprü’de 1024-1910. Yapılan analizlerin tarihsel gelişimleri bile bilimsel olarak araştırılabilirdi. Bu bile bir fikir verebilirdi.

Hirfanlı baraj gölünde yaşayan halk arasında “levrek” diye bilinen çok önemli ve sevdiğimiz bir balık türü vardır. Bunun gerçek adı “sudak”tır. Latincesi *Sander lucioperca*’dır. Bu türün farklı dokularında ağır metal analizleri yaptık. Hirfanlı Baraj Gölü Kızılırmak üzerinde önemli barajlardandır. Kurşun ve kadmiyum metalleri limitlerin üzerinde ve balık için hayati tehlikesi konusu olup kullanılabilir düzeylerin üzerinde. Balık besin zincirinde çok önemli bir halkayı oluşturduğu için bu örneği verdim. Kızılırmak’ta durum bu bazı ağır metaller bazı dokularda fazla birikmiş ve limit değerlerinin üzerinde bulunmuştur. Dikkate alınması gereken önemli bir bilgidir.

Ankara çevresindeki önemli su sistemlerinden biri olan Sakarya Nehri’nde durum nedir? Sakarya Nehri’nde durum çok kötü. Sakarya Nehri’nde yaşayan tatlı su kefali ve in balığında kadmiyum, kurşun, çinko analizleri sonucunda böbrek ve gonat tehdit altında. Gonat balığın üreme organlarıdır. Kadmiyum, kurşun, çinko sınırların üzerinde ve yöre halkı hâlâ ilgili mevsimde ya da yasak mevsimde avlama yapmak suretiyle bu canlılarla besleniyor. Hiçbir tedbir yok, kamuoyunu bilgilendirme çalışmaları oldukça yetersiz durumdadır. Yine Sakarya Nehri Kırmir Çayı doğal zenginliklere katkı sağlar. Orada da yine Ke-

fal balığında çinko, kadmiyum, kurşun kasta, karaciğerde, solungaçta yüksek düzeyde biriktiğini tespit ettik. Bu balıkları yiyen insanların durumu tehdit altında olabilir. Biriktirerek devam edeceğiz. Saygılar sunuyorum, beni dinlediğiniz için teşekkür ederim. (Alkışlar)

TAYYAR SELÇUK : Sayın Ali Gül Hocamıza da ayrıntılı açıklamaları için teşekkür ediyoruz. Söz sırası inşaat ve çevre yüksek mühendisi ve su yönetimi konusunda uzun süre kamuda çalışmış olan Sayın Hasan Akyar'da.

HASAN AKYAR : Teşekkür ederim Sayın Başkan. Akademik çevrelerin değerli öğretim üyeleri, değerli hukukçular, meslektaşlarım; Siz hukukçuların arasında su konusuna su hukuku ile başlamak istiyorum. Daha sonra Türkiye'deki su mevzuatı içinde yetkili kurum ve kuruluşlara değinerek bu çerçevede bugünlerde yaşadığımız Ankara'nın su sorununa yaklaşım sağlayalım. Böylece sorunun hukuki sorumlusunu sizlerin takdirlerine bırakarak, ben de konunun mühendislik ve teknik yönlerinden irdelemesini yaparak paydaş sorumluların araştırılmasında aktaracağım bulguları sizlerle paylaşayım.

Ben kendimi bildim bileli, daha doğrusu üniversiteye başladığım yıllardan bu yana hep havadan, sudan işlerle uğraştım. Ömrümün dörtte üçü su konusunun kimyasal açılımı olan H_2O 'nun sadece sıvı durumuyla değil, türlü halleriyle ilgilenmekle geçti. Su konularında; kimyası, biyolojisi, miktarı, kalitesi, gücü ve mühendislik yapılarına ilişkin bilgi birikimim ve deneyimim bulunmakta. Benim burada olmamın nedeni de genelde bu bildiğimi sandığım şeyleri sizlerle paylaşmak; özelde ise Ankara içmesuyunun 1968'den 2009 yılının Mart ayına kadar olan yaklaşık kırk yıllık serüvenini sizlere aktarmak; Ankara içmesuyu konusundaki gelişmeleri, fiziki gerçekleştirmeleri, doğru veriler, belgeler ve resmi yazışmalara dayalı gerçekleri burada sergilemek. Değinilen tüm dokümanlar, Sayın Hocamın belirttiği araştırma raporlarının tümü var. DSİ'nin ilk başta sınırlı olarak dağıtımını yaptığı ve daha sonra durdurduğu, hep sözü edilen, 2003'te etüt çalışmalarına başlanılan ve 2005'te yayımlanan "Hirfanlı ve Kesikköprü Baraj Göllerinde Kirlilik Araştır-

ması” adlı raporun ölçümleri sürecinde içinde bulunan bir kişi olarak da sizlerle paylaşacağım çok şey var.

Su, insan var olmadan beri, dünyada canlı hayat başlamadan beri var. Su bizden önce de vardı, bizden sonra da var olacak. Peki, insanlık, insan aklı suyu ne zaman algıladı? Bizim bunu bugünden bilmemiz olanaksız. Tarihin başlangıcıyla, yani bu konuda insanların bize miras bıraktığı su yapılarıyla ya da su hukukuyla, yazılı belgeleriyle ancak tarihleyebiliyoruz. Roma hukukunda su ile ilgili başlıklar var, belki bunun bazı bileşenleri mitolojiden geliyor, bir kısmı Sümer yazıtlarında var, Orhun kitabelerinde bile suyla ilgili belli altı çizilmiş konular var. Fakat bunun sistematik olarak ilk kaleme alınışı, toplumda bir düzen verilışı, su konusunda toplumsal örgütlenmenin örneklerini ilk kez Roma’da görüyoruz. bizim de Roma’dan ilk edindiğimiz belgeler M.S. 60-68’lere dayanıyor. Çünkü, günümüzün anlatımıyla o dönemin ROSKİ -Roma Su ve Kanalizasyon İdaresi- Genel Müdürü olan Frontinus (Su kemerleri yöneticisi – “Curator Aquarum”) tecrübelerini ve yaşadıklarını yazmış; elyazısıyla “De Aquis Urbis Romae” (Roma Kenti Suları Üzerinde) adı altında, dönemin Latincesiyle yazmış. Daha sonra 1450’lerde Papalık Katibi Poggio bunu günün İtalyancasına, o günün Vatikan diline çevirmiş. Benim yararlandığım kaynak ise, geçmişte uzun yıllar ABD İnşaat Mühendisleri Odası Başkanlığını yürüten Clemens Herschel’in çevirisi. Frontinus, su kanunları, amme yararına inşaat için arazi istimali, mülkiyet hakkı, intifa hakkı (yararlanma hakkı), geçiş hakkı, su kirlenmesi gibi konu ve sorunlara bu eserinde ele almış ve tartışmıştır. Bütün su işlerinin ve su teşkilatı çalışanlarının, –su deposu memurundan su hattı memuruna, tamirciye ve müfettişe kadar- eğitimlerine ve ahlaki değerlerine önem vermiştir.

Roma hukuku suyu “res nillius” olarak adlandırmış, yani sahipsiz şeyler olarak. Roma hukuku ve daha sonra Napolyon kodu sahipsiz şeylerin devlete ait olduğunun altını çizmiş. Osmanlı döneminde de su yine sahipsiz şey; mülkün, yani kamunun, devletin ya da kamuyu, devleti simgeleyen padişahın. Türkiye Cumhuriyeti kurulduğunda da su sahipsiz şey, yani devletin. Suyun üstünde özel mülkiyet yok, suyun üs-

tünde İngiltere'de bile özel mülkiyet yok. Sadece Thatcher döneminde bazı "nehir otoriteleri"ni özelleştirmeye, -o da sadece içmesuyu hizmet ayağını- çalıştılar, daha sonra tekrar geri aldılar. Olmadı. Bugün dünya nüfusunun yüzde 95.6'sı kamu eliyle su hizmetlerinden yararlanıyor.

Biliyorsunuz önümüzdeki hafta 5. Dünya Su Forumu var İstanbul'da. Burada Birleşmiş Milletlerin ilk kez açıklayacağı 3. Dünya Su Raporunda veriliyor bu rakam. Bazı kaynaklarda ise ancak %6'sına yakın bir bölümü özel sektör tarafından yönetiliyor. Son yıllarda su konusunda özelleştirmelerin yaygınlaştığı konusu doğru değildir. Su yönetimi ağırlıklı olarak hâlâ kamunun elinde.

Aslında panel konusu Ankara'ydı, Ankara'nın suyu idi. Bundan sonra Ankara'nın suyuyla ilgili çeşitli başlık seçenekleri sunayım, sizlerin yönlendirmesiyle o konunun ayrıntısına girebilirim. Arta kalan zamanımı bu şekilde kullanmanın doğru olacağını sanıyorum.

Ankara içmesuyunun tarihçesini Evliya Çelebi'den başlatıp Cumhuriyet dönemine kadar da anlatabilirim, Cumhuriyet döneminden başlayıp Ankara'nın içmesuyundaki önemli kırılma noktası olan 1968-1969'a kadar özetleyebilirim ya da bugüne kadar musluğumuzdan Kızılırmak bağlanana kadar, yani bir yıl öncesine kadar kaliteli, sağlıklı, güvenilir, tüketici memnuniyetini kazanmış suyumuzun 69'dan günümüze kadarki serüvenini aktarabilirim. 1968-69'da Ankara İçmesuyu Master Planı yapılmıştı ve bu planlama 2020 yılını hedeflemişti. Şu anda bile, içinde olduğumuz süreci de kapsayan, yani yaklaşık 50 yıllık bir dönemi Devlet Su İşleri planlamış ve söz konusu master plan çerçevesinde 2004 yılına kadar bire bir uygulamış ve Ankara'yı olağanüstü durumlar dışında susuz bırakmamıştır. Çok sınırlı da olsa 70'lerin ortalarında ve 80'lerin bir döneminde yaşanan bazı kurak yıllarda, o da ödenek yetersizliği nedeniyle bazı içmesuyu tesisi bileşenlerinin zamanında devreye alınamamasından dolayı geçici su kısıtlamasına gidilmiştir.

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün (DSİ) belediyelere ya da kentlere içmesuyu getirme gibi bir yasal zorunluluğu ve sorumluluğu yoktur. Türkiye'deki yasal olarak yerleşim yerlerinin içmesuyu ihtiyacını

karşılama görev, yetki ve sorumluluğu belediyelere verilmiştir. Belediyeler ve Büyükşehir Belediyeleri su getirme konusunda üç farklı yol ve yöntem izleyebilirler:

1. Kendileri doğrudan yapar ya da ihale yoluyla yaptırırlar. Bütçesini bulur, kaynağını bulur; projesini ve inşaatını ihale eder, yapar, yaptırır, işletir.
2. Eski adı Belediyeler Bankası olan İller Bankası aracılığı ile içmesuyu sorununu çözebilir. İller Bankasına başvurabilir, teknik destek alabilir, kredi kullanabilir, İller Bankası aracılığıyla yaptırır, tesisler bittikten sonra teslim alır ve işletir.
3. 1968 yılında yürürlüğe giren 1053 sayılı yasa kapsamında. Bu yasadan yararlanabilmenin çeşitli koşulları bulunmakta; öncelikle ilgili kent nüfusunun 100 bini aşması gerekiyor. İlgili belediyenin DSİ ile protokol yapması ve gerek İçişleri gerekse Maliye Bakanlıklarının uygun görüş vermesi gerekiyor. Bir de merkezi bütçeden Devlet Su İşleri aracılığıyla yapılan yatırım harcamalarının içmesuyu tesisleri hizmete alındıktan ve belediyesine işletilmek üzere devredilmesinden sonra 30 yıl içinde geri ödemesi koşulu getirilmiş bulunmakta. Yani DSİ, ilgili belediye “sen benim su işimi çöz” demeden hiçbir yerin su işine karışmaz, karışamaz.

Uzun dönemli Ankara içmesuyu projesi ile ilgili olarak 1969 yılında Ankara Belediyesi ile DSİ arasında imzalanan protokol ilgili bakanlıkların da onayları alındıktan sonra yürürlüğe giriyor. Ve DSİ, Ankara içmesuyu projesi ile ilgili hazırladığı Master Plan çerçevesinde Ankara'nın zaman içinde gelişen ihtiyacına paralel olarak kademeli bir biçimde 2000'li yılların başına kadar öngörülen tesisleri tamamlayarak işletmeye alıyor. Ancak, Ankara Büyükşehir Belediyesi 2003 yılında önce Ankara'ya içmesuyu sağlayan barajların işletmesini üzerine alıyor ve ardından da Ankara'nın daha ileri yıllardaki içme, kullanma ve endüstri suyu ihtiyacını karşılayacak projeleri kendisinin hayata geçireceğini belirterek DSİ ile yeni bir protokol yapmıyor. Bu tarihten sonra DSİ'nin Ankara içmesuyuna ilişkin sorumluluk ve yükümlülükleri sona ermiş bulunuyor.

Neden büyük şehirlerin su sorununu ilgili belediyeler çözemez? Su kaynağı olarak başka havzalara, daha uzak havzalara yönelmek zorunda; başka illerin bulunduğu su kaynaklarına el atması gerekmekte. Teknik olarak, deyim olarak da çözemez.

Bundan yaklaşık 6 yıl kadar önce Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları 5 haneli hektardı, şimdi 6 haneli hektar; yani eskiden Çankaya'dan Keçiören ilçesi sınırlarına, Yenimahalle ilçesi sınırından Mamak ilçesi sınırları içerisindeki yerleşimleri kapsıyordu. Şimdilerde Büyükşehir Belediyesi sınırları Bala'dan Gölbaşı'nı Çubuk'u; Temelli'den Kazan'ı Elmadağ'ı içine aldı. Beynam ormanlarından Kurtboğazı Barajına, Kızılcahamam ormanlarına kadar dayandı... Yani Ankara'nın Büyükşehir Belediyesinin etki alanı sanıyorum altı kat arttı. Billboardlarda görüyorsunuz, diyorlar ki, 10 yıl önce kişi başına Ankara'da düşen 2 m² yeşil alan vardı, şimdi 11 oldu. Tabii olur; sen Beynam Ormanlarını, Ova Çayı çevresindeki ormanlarını kattın; tarlalar girdi, ormanlık alanlar eklendi. Yoksa refüjlerin içine ekilen çimlerle, ithal ağaç fideleriyle bu artmadı; Gençlik Parkını kapatmakla, Atatürk Orman Çiftliği arazini farklı amaçlarla kullanmakla bu artmadı. Yani burada istatistik ve tematikğin yanlış kullanımı söz konusu...

1969 yılında uygulanmaya başlanılan Ankara İçmesuyu Master Planı 2004 yılına kadar harfiyen uyguladı ve 2004 yılında da Gerede (Işıklı) sistemini DSİ devreye almak için tatbikat projelerini yaptırmıştı. Buna "as built" projeler deniliyor. Uygulama projelerinin toplam maliyeti kuruşu kuruşuna bellidir. 1996 yılından itibaren eski adı OECF olan Japonya devlet kredi kuruluşu olan JBIC (Japon Bank of International Cooperation) Gerede sistemi ile ilgilenmekteydi. 2001 yılından başlayarak adı geçen kuruluşla kredi görüşmeleri devam ediyordu. Japonlarla görüşmek, anlaşmaya varmak "uzun ince bir yol"dur. Ancak Japonlarla bir defa karar verildi mi ve anlaşmaya varıldı mı iş bitmiştir. Seçilen Gerede sistemi uygulama projesinin tutarı 254.2 milyon dolardı. Bunun içinde maliyet unsurlarından sadece iki kalem yoktu; birincisi kamulaştırma harcamaları, diğeri ise KDV. Japonlar karar vermişti. 2004 mali yılında Gerede sistemi ile ilgili ödeneği bütçelerine koymuşlardı.

Japon heyeti ile kredi görüşmeleri sürecinde Türk tarafı heyeti içinde yetkili olarak görev almıştım. O dönemde neler yaşandı, 12 Mart günü Hazine Müsteşarlığında Kredi anlaşması imza töreni için davetiyeler iletilmişken neden iptal edildi? Daha sonra neden Gerede'den vazgeçildi askıya alındı, nasıl oldu da Kızılırmak devreye girdi? Tüm bunlarla ilgili bilgi ve belgelerin birer kopyaları sunuşumun yansılarında mevcut. Dilerseniz bunları burada aktarabilirim. Ya da sorularınız olursa onlara dönebilirim. Gerede ve Kızılırmak'la ilgili ayrıntılı bilgiler verebilirim.

Örneğin mevcut Kızılırmak sisteminin işletmesiyle ilgili karşılaşılan sorunlar, pompalama maliyeti gibi konuları ele alabiliriz. Gerçek yatırım tutarı ne kadarı buldu, sistemin eksiklikleri neler, sadece Ankara'nın değil, ülke ekonomisine verdiği kayıplar nelerdir? Bu projenin fırsat maliyeti hesaplandı mı? Çok önemli bir kavramdır ekonomide, eğer kıt kaynaklara sahipseniz -ki bu kıt kaynak başta insan gücü, yetiştirilmiş insan gücü, emek; ikincisi de sermaye-; acaba ben elimdeki bu kıt kaynakları ülkenin yararına başka hangi şeylerden feda ederek böylesi bir işe para yatırdım sorusuna da yanıt aranması gerektir. Fırsat maliyetinin de hesabı sorulmalı, senin böyle kaynağın vardı da, önceliğin bu muydu? Kalitesi tartışmalı bir suyu getirmek için bu kaynağı niye heba ettin? Asıl bu konunun irdelenmesi ve değerlendirilmesinin yapılması gerekiyor.

Birincisi; Kızılırmak'tan (Kesikköprü barajından) Ankara'ya (mevcut İvedik Arıtma Tesisine) üç ayrı iletim hattı birlikte, aynı anda, döşendi. Dünyanın hiçbir yerinde bir yatırım 50 yıl sonrasını hedefleyerek, 50 yıl sonraki ihtiyacı karşılayacak boyutta yapılmaz. 50 yıl sonrası için planlamayı yaparsın. İhtiyaca koşut tesisleri kademeli olarak zaman içinde devreye sokarsın. Bu ekonominin gereğidir, her tür ekonomik sistemde böyledir; günümüzde de böyledir. Kademeli yapılır. Aksi şuna benzer; henüz doğmamış çocuğuma 20 yıl sonra ÖSS'yi kazanarak üniversiteye girdiğinde vereceğim hediyeyi, hem de 2009 model bir "Jaguar" marka otomobili bu günden almaya benzer!

İkincisi; Kızılırmak nehri üzerinde Kesikköprü barajından sonra Karadeniz'e kadar Kapulukaya, Kargı, Boyabat, Altınkaya, Derbent

ve daha adını anmadığım barajlar, hidroelektrik santraller var. Bunlar mevcut ve elektrik üretiyor. Kızılırmak Kesikköprü barajından 500 milyon m³ su çekebilecek kapasitede iletim hatları ASKİ 2008 yılı Aralık ayında günde ortalama yaklaşık 432 bin m³ Kızılırmak'tan su aldı. Eğer bu miktar su Kızılırmak'tan çekilirse acaba Kızılırmak'ın akış aşağısındaki hidroelektrik santraller ne kadar eksik enerji üretir? Eğer ileride yılda 500 milyon metreküp çekersem ne kadar milyar kilovat saat enerji üretim kaybım olur?

Üçüncüsü; Kızılırmak'tan İvedik'e kadar yaklaşık 128 kilometre uzunluğunda ve 1600 milimetre çapında çelik ve GRP borulardan oluşan iletim hattım döşendi. Birbirine paralel üç boru hattı için yaklaşık toplamı 400 kilometrelik boru toprağın altına serilmiş durumda. Kesikköprü'deki su alma kotu ile İvedik arıtma tesisindeki kot farkının yanı sıra boru sürtünme ve akış yük kayıpları, hat boyundaki yerel kayıplar, pompa istasyonları ve depolara giriş çıkıştaki kayıplar dikkate alındığında arın girişinde, gerçek pompalama yüksekliğinin dikkate alınması gerekli. Gerçekte yaklaşık 720 metrelik bir pompalama yüksekliği bulunmakta. Yani, iletim hattı boyunca inşa edilen 5 ayrı pompa istasyonu ile 720 metrelik bir pompaj yapılmakta. Geçtiğimiz yılın son ayında günde 432 bin metreküp su pompalanmış Ankara'ya. 5 kademe pompa istasyonunun (P1, P2, P3, P4, P5) Aralık 2008 ayında sadece Kızılırmak suyunu pompalamak için tükettiği elektrik için yaklaşık 8.5 milyon Türk Lirası fatura gelmiştir ASKİ'ye, bir ayda. Bu Ankaralıdan öyle ya da böyle çıkacaktır. Metroyu tamamlamak için kaynak yaratılamayacak; sanata, kültüre, eğitime yeterli para ayrılamayacak... BOTAŞ'a doğal gaz borçlarında olduğu gibi, sadece Kızılırmak ham su pompajı için bugüne kadar 8 aylık yaklaşık toplam 70-75 milyon liralık elektrik faturasının da Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından ilgili kuruma ödenmediği belirtilmektedir.

2004'te ne oldu da bu kredi anlaşması imzalanamadı? Gerede'den niye vazgeçildi? Kızılırmak nereden çıktı? Kızılırmak alternatif miydi ya da Kızılırmak'ın gerçekte hamsu kalitesi neydi ve nasıl arıtılabilirdi? Eğer artırsak bunun maliyeti nedir? Söz konusu uygun arıtma tesisinin teknik

fizibilitesi var mı, varsa bunun işletme giderleri sürdürülebilir boyutta mı? Bu konulara da ciddi olarak eğilinmesi ve irdelenmesi gerekmektedir.

Benzer deneyimi Kırıkkale Belediyesi yaşadı, Kızılırmak suyunu inşa ettiği “konvansiyonel” arıtma tesisi ile arıtamıyor. En sonunda 2007’de “reverse osmosis” (ters ozmos) yöntemiyle arıtmak için iki kez ihaleye çıktı. Dünyada o büyüklükte -ki Kırıkkale’nin günlük ihtiyacı 225 bin m³ tür-, o boyutta ters ozmos tesisinin olmazsa olmazı membranı makul süre içinde üretecek sanayi yok. 225 bin m³’e teklif gelmedi ve Kırıkkale Belediyesi üçüncü ihalede bunu 75 bin m³’e düşürünce ancak iki teklif geldi. Dünyada bu ölçekte membran birkaç yerde üretiliyor. Geçtiğimiz yıl İspanya’daki fabrika üretimi durdurdu. Günümüzde sanırım biri Kanada’da diğeri ise Avrupa Birliği ülkelerinden birinde ters ozmos için membran üreten kuruluş bulunmakta.

“Reverse Osmosis” teknolojisinde membran (bir tür zar, filtre) en önemli bileşen. Siz kirli (ham) suyu yüksek basınçla bu membrandan süzüyorsunuz. Yüksek basıncı sağlayan da elektrik enerjisi. Suyumuzun kirliliğine göre, kullandığımız membranın niteliğine, özelliğine göre bu yaklaşık 8.2 ile 16.5 atmosfer arasında bir basınç gerektiriyor. Kızılırmak’tan çekilen suyun tamamının bu tesiste arıtılması için tüketilecek elektriğin, Kızılırmak’tan suyu Ankara’ya pompalamak için harcadığımız elektrik giderine yakın bir miktarda olacağı öngörülmektedir. Yerel seçimler öncesi her aday öncelikli, görevinin Kızılırmak suyunu arıtmak olacağını açıklıyor. Oysa bunu nasıl yapabileceğini belirtmiyor; maliyetinin hangi mertebede olacağını araştırmadan gerçekleştireceğini öne sürüyor. Ev tipi olanıyla, ancak çayında kullanacağın suyu arıtabilirsin o ters ozmos cihazıyla -ki onun da çeşitli işletme sorunlarını, başta geri yıkama ve remineralizasyon gibi-, aşman gerekmekte. “Ben Kızılırmak suyunu arıtacağım” sözü vermeden önce başka teknik çözümlerin araştırılması ve Ankara içmesuyu sorununa daha bütüncül yaklaşılması doğru olacaktır. Madem Kızılırmak hatları, depoları, pompa istasyonları yapıldı, bundan sonra neler yapılmalı ve bundan nasıl yararlanabiliriz sorularına yanıt aramak ise ayrı bir konu.

Burada vermek istediğim asıl mesaj, olayın tek boyutlu olmadığıdır.

Ankara'nın Su Sorunu ve Sorumluları

Sorun Sayın Hocamın dediği gibi kadmiyum, demir, sülfat ve benzer parametrelerle sınırlı değil. Balıkların solungaçlarında biriken, biyoakümülyasyona neden olan ve bazen üç nesilden sonra ciddi birikim yapıp bu parametrelerin sağlığa ciddi zararlar verici değişimlere ulaşmasında değil. Sorun su yönetiminde... Su yönetiminin bir bütün olarak ele alınmamasında. Yönetimin ehil ellerde olmamasında. Tren kazası, uçak kazası, doğalgaz faciası; çöken asfalt! Yollar, kopan baraj kapakları, ilk taşkında yerinden sökülen dipsavak boruları... Bu yapılanlar, bunları yapan ve yönetenler size güven veriyor mu? O ilgili, o yetkili, o piramidin en tepesindeki yönettiği konuyu biliyor mu? Ankara Büyükşehir Belediyesi Sayın Başkanından başka, belediyenin ve bağlı uzmanlık kuruluşlarını yönetenleri tanıyor musunuz? Bunlar deneyimli kadrolar mı, ilgili konuların uzmanları mı? Akla, bilime, çağdaş değerlere önem vermeyen, bunu içselleştirmeyen yönetici istiyor musunuz? Sorun burada. İsteddiğiniz kadar yasanız olsun, istediğiniz kadar yönetmeliğiniz olsun, kuralınız olsun bunları uygulayanlar önemli. Yalanı algılamak beceri işi, yalana kanmamak uyanıklık işi, aklımızı dar kalıplardan arındırmak işi. Bu aşamada bana ayrılan süreyi doldurmak üzereyim. Eğer varsa sorularınız yanıtlamaya çalışacağım. Sabırla dinlediğiniz için teşekkür ederim. (Alkışlar)

TAYYAR SELÇUK : Şahap Bey buyurun.

ŞAHAP : Hasan Beye sorum var, o da şu; gelen hattan enerji üretip o enerjiyi o alanda kullanıp o 8.5 milyon dediğiniz rakam belediye kaynaklarında absorbe edilir mi? Tam anlatamadım belki, ama oradan buradan su basılıyor, orada belirli eğriler var. Suyun düşüş şeyi hesaplanarak bir enerji üretmek mümkün mü ve o enerjiyi de orada kullanmak mümkün mü? Teşekkür ederim.

HASAN AKYAR : Ben usul hakkında bir şey sorabilir miyim Sayın Başkan? Sorulara mı geçtik? Sorulara geçtiysek sorular toplanıp daha sonra mı cevap mı verilecek, her soruya yanıt mı verilecek? Ona siz karar verin, ben not edeyim.

TAYYAR SELÇUK : Soruları alalım o zaman, buyurun Tuncay Bey.

Av. TUNCAY ALEMDAROĞLU : Konuşmacılara ben de teşekkür ediyorum. Hasan Beye sormak istiyorum: Bu Gerede havzasının barajı hangi nedenle yapılmadı? Çünkü bu şu andaki belediye başkanı tarafından çok gündeme getirildi. Şu kadar maliyeti vardı, o nedenle ben buna razı olmadım, Ankaralıları soydurmadım, vesaire gibi birtakım şeyler söylediler. O nedenle bu bir açıklığa kavuşursa sanırım biz de yararlanmış oluruz. Teşekkür ederim.

SAVAŞ : Benim sorum da Hasan Beye olacak. Ben biraz önceki soru soran Tuncay Beye ilaveten bir şey sormak istiyorum. Maliyetten bahsetti, Gerede'deki Işıklı Barajından, onun maliyetini Hasan Bey söyledi. Esas maliyet bence Kızılırmak'tan getirilen hat, üç hat çekildi denildi. O üç hattın maliyeti ne kadar? O konuda bilgi verebilir mi? Ona ilaveten detaylandırırsa sevinirim.

FİKRİ BALCI : Hasan Beye bir sorum olacak. Ben kendi kasabamdan bir örnek vereceğim. Kanalizasyonu önce bahçeleri suladığımız suya bağladık ve bunun hemen arkasından dutların döküldüğü çayırda yiyemez duruma geldik ve ondan sonra da ayırdık, başka bir yere şey yaptık. Soruma gelince; ülkemizin en uzun ırmağı Kızılırmak'tır, ülkemizin en sulak bölgesi Doğu Anadolu Bölgesidir. Doğu Anadolu Bölgesinin suyu toparlanarak diğer havzaların suyuyla beraber bu atıkların, kent atıklarının ırmaklara karıştırılması önlenerek bu suyun da toplu olarak hem içme suyunda hem elektrik, sulama gibi gereksinimlerde normal kullanımı üzerinde buradaki konuşmacılar hiç durmadılar. Hâlbuki gönül isterdi ki, mademki, Ankara'nın su sorunu ülkenin su sorunu bugün birçok kentimizde su yoktur, su içilmezdir, satılıyor, damacana içiyoruz. Esas sorun üretimi mümkün olmadığına göre dengeli kullanabilmek ve bu dengeyi de toplumsal olarak sağlayabilmek. Hepinize teşekkür ediyorum.

TAYYAR SELÇUK : Teşekkür ediyoruz. Başka sorusu olan? Yok. Aslında tabii burada başında da söyledim, bu toplantının amacı bir kere

bu konuyu aydınlatmak, onun ötesinde de su sorununu doğuran sorunlarla ilgili hukuksal sonuçlara varabilmek. Tabii, burada temel şey de Hasan Bey de onu vurguladı Gerede suyundan daha ucuz olmasına, daha kaliteli olmasına rağmen 2004'te programı da hazırlanmışken DSİ tarafından niçin vazgeçildi? Temel soru bence bu herhalde. Teşekkür ederiz. Buyurun Hasan Bey.

HASAN AKYAR : Bu panele davet edildiğimde panel konusu kısaca Ankara'nın su sorunu ve sorumlularıydı. Ben kestirmeden yanıt vereyim; sorumluyu herhalde yansıda küçük bir kare içinde görüyorsunuz, onu büyütmemeye gerek yok. Yani son yıllarda yaşadığımız sorunun asıl kaynağı o.

Önce elektrikle ilgili soruyu yanıtlayayım; hiçbir şey yoktan var olmaz, hiçbir şey varken yok olmaz. Kızılırmak pompalarının toplam basma yüksekliği yaklaşık 720 metredir. Söz konusu pompaj hattı üzerine bir hidroelektrik santral koysanız, bu sefer onun ihtiyacı olan ek hidrolik yük için çok daha fazla pompaj yüksekliğine ihtiyaç duyarsınız. En uygun bir santral bile yaklaşık %70 verimle çalışır. Buna yerel kayıpları, yük kayıplarını da eklemeniz gerekir. Hiçbir pompa ve ardındaki hidroelektrik santral “Con Ahmet”in makinesi değildir.

Gerede neden yapılmadı? Çok güzel soru, buna yansılarla da cevap verebilirim. Şöyle diyorum; 12 Mart benim aklımdan çıkacak bir tarih değil. 2004 yılı, yani yaklaşık 5 yıl önce Hazine Müsteşarlığı ilgili kurumlara ve kişilere ‘kredi anlaşması töreni’ için bir davetiye gönderdi. Davetiyede şunlar yazıyordu: “Sayın Ekselansları Japon... Bakanının huzurlarında imzalanacak Işıklı Gerede Sisteminin imza törenine teşrifleriniz arz ya da rica olunur”. Yani Gerede Projesi son aşamasına gelmişti. Kuruşlandırılmış, yatırım tutarı olan 254.2 milyon doların içinde de, aktarılacak ham suyun İvedik'te daha önce kamulaştırılmış üçüncü kademesinin yapımı da dahildi. Bunu bir yere lütfen not ediniz. 254.2 milyon dolar. Projenin tümü, kamulaştırma gideri ve KDV dışında Japon kredisinden karşılanıyordu. Söz konusu kredi “soft loan” olarak adlandırılan en uygun kredi türlerinden biri idi. Yıllık faiz oranı

yüzde 1.5'ti, ilk 7 yılı ödemesizdi; geri ödeme süresi ise 20 yıldır. Dünya Bankasının bazı teknik kentsel teknik altyapılar için verdiği kredilerin ortalama faiz oranının %8'lerde bulunduğu düşünülüşünde, %1.5'in ne denli uygun olduğı anlaşılacaktır. İmza törenine davet edilen Sayın Belediye Başkanımız üç gün önce ayın 9'unda bir yazı yazıyor. (Anılan yazı sunuşun içinde vardı) Yazıda deniliyor ki; "benim önceliğim Gerede değıl, yeteri kadar suyum var, benim önceliğim metrodur. Bu kadar parayı buna harcayacağıma ben seçimlere kadar metroyu bitireceğim". "Ben bu projeyi istemiyorum" diyor ve bunun üzerine tören iptal ediyor. Kredi anlaşması "akıbeti meçhul" bir biçimde rafa kaldırılıyor. O süreçte DSİ, ASKİ, Hazine, Dışişleri Bakanlığı, Enerji Bakanlığı arasında çeşitli toplantılar gerçekleştiriliyor, sürekli yazışmalar yapıyor. Bu yazışmalar içinden birkaç tanesinin orijinal kopyasından örnekleri yansılarda gösterdim. Tümünü incelediğinizde kimin ne söylediğini, kimin bu projenin askıya alınmasından sorumlu olduğunu açıkça görebilirsiniz. Paneldeki konuşmacıların aktardıkları ve öne sürdükleri savların kanıtları burada mevcut.

Prof. Dr. MUSTAFA KARABATAK - Tamam, kanıtlar sizde çok teşekkür ederiz. Siz içindesiniz, siz imzalamışsınız, söyleyin; Melik Gökçek ve ikisi bu ikilidir Ankara'nın başına bu belayı açan. Başbakana da yalan söyleyenler bunlardır.

HASAN AKYAR- O kısmını bilmiyorum, onun belgesi yok bende.

Prof. Dr. MUSTAFA KARABATAK - Başbakan Rize'ye gidiyor. Şu var, Başbakanı kandırıyorlar. Yapılacak forum Su Forumu, suyu ticari meta haline getirmek isteyenlerin tertip ettiğı bir forumdur o, ticari amaçlı kullanılmak isteniyor su kaynakları. Rize, gayet güzel sular vardır orada biliyorsunuz, bazıları evet, devletin yapamadığına özel teşebbüsün destek sağlamasını kabul ediyorum. Orada halk karşı çıktı diye çevreciler suçlandı, ilk gidişinde Sayın Başbakan onlara da "ben çevrecinin danışkasıyım" diyebilirdi, burada da "kim zehirlendi İstanbul'da?" diyebiliyor. Söylemek istediğim, neyse ben söylemeyeyim sen söylüyorsun. Teşekkür ederim sen de açıkladın, hemfikiriz bu konuda.

HASAN AKYAR- Bu arada sizlere söz konusu dokümanları yansılarda hızlıca gösteriyorum. O tarihlerdeki yazıları.

Av. TUNCAY ALEMDAROĞLU- Hasan Bey ihaleyi Devlet Su İşleri yapacak dedi.

HASAN AKYAR- Hayır, Belediye Başkanı ile hiçbir ilgisi yoktur, çünkü 1053 sayılı Yasa gereği Devlet Su İşlerine yetki vermiştir. Devlet Su İşleri de gerekli yatırımları 1968-69'daki hazırladığı söz konusu master plan'ın öngördüğü çerçevede yapıyordu. Seçilen Gerede sisteminin kapsamında iki küçük regülatör vardı; Işıklı ve Körler regülatörleri. Burada su tutuluyordu ve kısa bir tünelle, yaklaşık 6.7 km.lik tünelle havzadan diğerine aktarılıyor ve mevcut Çamlıdere barajına iletiliyordu. Çamlıdere barajı, otoyoldan Ankara'dan İstanbul'a doğru giderken sol tarafınızda kalan, büyük bir gölalanı olup çok az suyu bulunan barajdır. Bilinerek büyük yapılmıştır Çamlıdere barajı. Çünkü planlamaya göre ileride Gerede suyu gelecek diye ve gelecek bu suyu depolasın diye kendi havzası veriminin dört katı büyüklükte bir depolama hacmi ile projelendirilmiş ve yapılmıştır. Gerede'de baraj önerilseydi (Işıklı barajı) gölalanı çok büyük oluyordu ve kamulaştıracığımız alan da bir o kadar artıyordu. Regülatöre çevrilince 7 kat daha az bir alanı kapsar oldu göl alanı. Ayrıca baraj gölü alanı altında kalacak yerleşimlerdeki 2155 kişinin yeniden iskani gerekiyordu. Bu çözümde hiç kimse yerinden olmuyordu. Çamlıdere barajının kendi havzası mevcut suyu yaklaşık 110 milyon m³tür, ama Gerede'den 300 milyon m³'e kadar ek su gelecek, onun için Çamlıdere barajı 400 milyon m³'ü aktif hacminde depolayacak bir baraj olarak yapıldı.

Gerede projesinin kuruşu kuruşuna yatırım tutarı belli idi ve her bir kalem inşaat, makine ve montaj bedeli ortaya konmuştu. Bu projenin bilinmeyenleri yoktu ve buradan hiç kimse bir menfaat sağlayamazdı.

Kızılırmak projesinin evveliyatı yok, öngörülmemiş, planlaması yok, hiçbir şeyi yok. Hiçbir bileşeni bilinmiyor... DSİ bugüne kadar 12 milyonluk İstanbul'un, 4 milyonluk Ankara'nın, Mersin'in, Kayseri'nin, Eskişehir'in, İzmir'in ve birçok büyük kentin içmesuyu sorununu çözmüş. Ve hiçbir

ham su hattı üzerinde ham su deposu yapmamıştır. Ham su hattında ara depolama olmaz. Sadece su darbesine karşı dengeleme tankı (surge tank) olabilir, maslaklar olabilir. Oysa Kızılırmak hattında 10 büyük depo var, beş tanesi 30 bin m³’lük. Toplam 202 500 m³’lük su deposu var hat boyunca... Bu su depolarının maliyeti çok yüksektir, zemini iyi oluşturmanız gerekir. Depoları göreceksiniz yakında çatlayabilecek, su kaçırabilecektir. Depolar inşa edilirken su tutucu betonarme yapı yönetmeliğine uyulmuş mudur? İletim hattı depremsellliği yüksek bir bölgeden geçmektedir. Bala ilçesi taraflarında toprağın asiditesi yüksektir, pH’ı düşüktür. Çelik borular döşemişsinizdir, “katodik koruma” zamanında yapmamışsınızdır. Yakında bu borular korozyondan elek gibi olabilecektir.

Teknik şartnamelerde, eğer birden fazla hattı yan yana yapıyorsanız iki boru hattının arasında boru çapının 2.5 katı kadar mesafe bırakılması öngörülür. Birinde arıza olduğunda oraya aradan ulaşmak için, vinci-nizi, kaynak makinenizi, kamyonunuzu götürmek için, ayrıca bir hatta patlama olduğunda patlamanın etkisiyle oluşacak toprak hareketinin diğer hatta zarar vermemesi için. Size döşenen borularda geçtiğimiz yıl yaşanan patlamalarla ilgili fotoğraflar göstereceğim. Kızılırmak iletim hattı borularının araları yer yer yaklaşık 50 santimetredir. Biri patladı-ğı zaman üç hat birden havaya uçmakta... Böyle şey olur mu? Yazık, utanıyorum; bu işleri bilen, iletim hattı hesabı yapan meslektaşlarımla birlikte bunları aktarmaktan mahcubum. Bizler bu işlerin doğrularını öğrendik, doğrularını uyguladık ancak niye yanlış gördüğümüz zaman engel olmadık, neden doğruları savunamadık? Şu yansılara (slayt) bakın, isale hattı borularının arası 50 cm; patlayan bir boru; patlayan bir başka boru fotoğrafı. Yanında, şu arkada gördüğünüz çelik boru, bu da GRP dediğimiz cam elyafı ile güçlendirilmiş beton boru. Ben çok patlamış GRP boru gördüm ama böyle patlamaz normal koşullarda. Şuradan şöyle saçaklar verir sadece, böyle bir yırtılma olmaz. Bu açıklıktan patlıyorsa elyafları sıyrılmıştır, elyafları tutturan reçine yeterli kullanılmamıştır, fabrikasyonunda bir hata vardır, testleri düzgün yapılmamıştır; yani böyle patlamaz bu boru. Borunun sargıları yapılırken reçinesi her halde az kullanılmış, çünkü en büyük maliyet reçinedir burada.

TAYYAR SELÇUK- Sayın Hasan Bey çok teşekkür ederiz. Bizden sonra da bir oturum var.

SAVAŞ- Kızılırmak'ın toplam maliyeti kaç mal olmuştur?

HASAN AKYAR- Kızılırmak projesini kaç mal olduğunu tam olarak veremem. Ancak kabaca bir yaklaşım sağlayabilirim. Örneğin boruların maliyetine ilişkin bir tahminde bulunabilirim. 2008 birim fiyatlarına göre sadece boruların toplam fabrika çıkış fiyatının yaklaşık 525 milyon TL olduğu hesaplanabilir. (toplam boru boyu yaklaşık 400 km, bu boruların bilinen çapları -1600 mm-, boruların basınç sınıfları ve boru cinslerinden hareketle). Ancak bu verilen meblağ sadece fabrikadan teslim bedelidir. Söz konusu bu büyük çaplı boruların iletim hattına döşenmesi, fabrikadan taşınması, kanal açma kapama, döşeme, bağlama, kaynak ve benzeri toplam iletim hattı maliyetinin yaklaşık yüzde 30-35'i boru fabrika çıkışı maliyetidir. Yani 525 milyon TL'yi 0.35'e bölerseniz 1 milyar 400 bin TL bulursunuz. Yani sadece Kızılırmak iletim hattı için bir milyar liranın üzerinde bir harcamanın gerçekleştirildiği görülecektir. Bunun dışındaki depolar, pompalar, kamulaştırma, katodik koruma, tahliyeler, vantuzlar ve benzeri iş ve işlemler için yapılan giderlerden hiç bahsetmiyorum. Hadi, boru sağlayan firmalar borularını pazarlıktan sonra yüzde 15 bir indirimle verse bile sadece isale hattının yatırım tutarı yine de bir milyar liranın üzerinde olacaktır.

TAYYAR SELÇUK- Tüm konuşmacılara teşekkür ediyoruz, 2. Oturuma geçmeden önce 15 dakika çay molamız var. Sizlere teşekkür ediyoruz.

2. OTURUM

Av. TUNCAY ALEMDAROĞLU- Şahsım ve konuşmacı arkadaşlarım adına sizleri selamlayarak bu oturumu açıyorum. Bu oturumda bizleri bilgilendirecek Sayın Prof. Dr. Semra Tuncel Ortadoğu Teknik Üniversitesi Kimya Fakültesi Öğretim Üyesi, diğer konuşmacımız Prof. Dr. Çağatay Güler Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Çevre Sağlığı Bölümü Öğretim Üyesi, Gökhan Marım Bey de Türkiye Mimar Mühendisleri Odaları Birliği İnşaat Mühendisleri Odası ve Ankara Platformu temsilcisi olarak toplantımıza katılıyor.

Fazla sözü uzatmadan hemen ilk başta Semra Tuncel Hanımefendiye söz vermeden önce bundan önceki toplantıda söylenenlerden birini bizzat yaşadım, onu sizlerle paylaşmak istiyorum. Emek Mahallesinde eski binalar ve bloklar var, Yıldız Blokları, Yeşiltepe Blokları, Kızılırmak suyu geldikten sonra bu blokların özellikle sıcak su borularının ana kolonlarında delinmeler oldu. Bunlar habire tamir ediliyor. Bu delinmeler daire içindeki borularda olursa komple su tesisatının yenilenmesi gerekecek. Söylenen tehlike uzak değil. Sanırım benzer olaylar Ankara'nın birçok yerinde yaşanıyor, ama henüz kamuoyuna yansımadı. Buyurun Hocam.

Prof. Dr. SEMRA TUNCEL- Ben her şeyden önce Ankara Barosuna beni bu konferansa davet ettiği için teşekkür etmek istiyorum. Doğrusu hukukçuların çevreyle ilgilenmesi beni çok mutlu etti. Bir kez de böyle

hekimlerin düzenlediği panele gitmiştim, çevre sorunlarıyla son derece ilgililer, iç hastalıkları uzmanlarının dolu olduğu bir salonda konferans vermişdim, o yüzden çok teşekkür ediyorum beni davet ettikleri için.

Belki yakın bir geçmişte duydunuz, Ankara'nın hava kalitesi konusunda birtakım açıklamalarım oldu. Bu da bugünkü yönetimin tepkisini çekti tabii, evet, hiç hoşuna gitmedi ve hatta bunu bir dava konusu bile yaptılar. Ben bir kimyacıyım, benim çevre uzmanlığım, çevre kirliliğinin kimyası, kontrolü yönünde, suyla ilgim var. Su kalitesinin iyileştirilmesi, rehabilitasyonu, her şeyden önce karakterizasyonu. Örneğin, yıllarca Kızılay maden suyunun kalitesini iyileştirmek için bir proje yaptım. Çok yakın bir geçmişte de Antalya'nın seracılık bölgesi Kumluca'da yeraltı sularının nasıl tarım ilaçlarıyla kirlendiğini ve onun nasıl ürünlerde kalıcı organikler bıraktığı konusunda büyük bir projeyi bitirdik, o konuda bir doktora tezi verdim. Dolayısıyla kirlilik söz konusu olunca hava, su fark etmiyor, benim ilgi alanıma giriyor.

Daha önceki konuşmacılar belirttiler, su kirliliği ya da su her şeyden önce bir materyal olarak, bir kimyasal olarak bu gezegende insanların var olmasını sağlayan bir molekül, gerçekten su olmasaydı bir kere bu sıcaklık dengesi olmazdı, denizlerden iç alanlara su taşınmazdı. Bizim yaşamamız mümkün olmazdı, fakat su sorunu çok disiplinli ve çok boyutlu bir sorun, su dediğiniz zaman göllerdeki sular bir konu, deniz suları bir konu, yeraltı suları bir konu, yeryüzü suları bir konu, su havzalarına bakış bir konu, içme suyu bir konu. Dolayısıyla çok disiplinli bir konu, yani bir meslek grubunun ben suyla ilgili sorunlara çözüm getiririm demesi mümkün değil. O yüzden ki, bir önceki panelde en çarpıcı cümle bence bunun su yönetimi olması, gerçekten çok disiplinli, herkesin bir araya gelerek bu sorunu çözmesi.

Ben bir kimyacı olduğum için öbür konulara tabii ki uğraşmayacağım, ben kimyasal karakterizasyonu açısından Ankara sularında neler var, onları size sergileyeceğim, daha sonra da sorularınız olursa onları tabii yanıtlamaya çalışacağım. Dediğim gibi başka boyutlarıyla, limnolojik, toksikolojik, biyolojik boyutlarıyla benim yetkin olmam mümkün değil. Ankara'da bir su problemi var, hepimiz Ankara'nın hemşeresi olarak

bunu yaşıyoruz. Kızılırmak suyu getirildi, karıştırıldı, su kalitesi düştü, düşmedi, ağır metaller var, dokularda akümülayasyon oluyor. Bunların hepsi doğru, bir sorun olduğu muhakkak, ama ben her zaman çevre bilimci olarak şunu kendime düstur edinmişimdir, sorunları dile getirirken de onları reel boyutlarıyla dile getirmeliyiz. Halkı galeyana getiren, bugünden yarına ölüyoruz boyutlarıyla dile getirmememiz lazım. Çünkü özellikle isminizin önünde bende olduğu gibi profesör doktor diye bir unvan varsa siz ne dersiniz insanlar inanıyorlar. O yüzden bizim sorumluluklarımız çok büyük. Gerçek boyutlarıyla ve gerçekten büyük tehlike arz ediyorlarsa bunu ortaya koymalıyız.

Suda birçok parametreler var, bunların bir kısmı tehlike arz eden parametrelerdir, bir kısmı ise rahatsızlık verici, estetik olarak sizin hoşunuza gitmez, tadını etkiler, kokusunu etkiler. O yüzden onların olmasını istemezsiniz, ama toksik olan, sağlığı etkileyen parametreleri de eğer limitlerin üstündeyse sizin ilgi alanınıza girer. Dersiniz ki, limitlerin üstüne çıktı ve bu artık insan sağlığını ya da bitkilere veriyorsanız, bitkileri etkiliyor dersiniz. Limitleri de çok doğru anlamamız lazım. Bir yıldan öbürüne limitler değişiyor. Neden dersiniz, benim doktora yaptığım sıralarda slogan çevre bilimi için “seyreltirsenez çözersiniz” İngilizce “dilution is the solution”.....(144.34) böyle bir slogan vardı. Seyreltin ve kirlilik sorununu çözün, ama şimdi slogan “no pollution”, yani hiç olmasın. O yüzdendir ki, sıfır değere doğru gittikçe her sene limitler düşürülüyor. Örneğin, geçmişte İzmir suyunda bir arsenik sorunu yaşadık. Birçok insan bunu yanlış algıladı, sanki İzmir suyunda yeni arsenik ortaya çıktığı gibi, o su hep aynı suydı. Ben İzmirliyim, orada büyüdüm, o suyu içerek büyüdüm, ama ne oldu? Limitler 30’dan 10’a düşünce İzmir’in suyu arsenik açısından kirliliği kaldı. Diyebilirsiniz ki, bu limitler niye sürekli düşürülüyor? Çünkü insan sağlığına neyin ne düzeyde nasıl etki ettiğini daha doku bilimciler, hekimler de çok bilmiyorlar. O yüzdendir ki hiçbir yabancı materyal dışarıdan bizim vücudumuza girmesin. O yüzden içtiğimiz suda ve de soluduğumuz havanın kalitesine çok önem vermek durumundayız. Bunlar bir kere insan hakkı olarak verilmiştir, batılı ülkelerde bu sizin hakkınızdır, temiz bir hava solumak, temiz su içmek ve sizi yöneten insanların hava-

nın kalitesini bozmaya, suyun kalitesini bozmaya hakkı yoktur. Yani bu şehrin insanları sorumlularından hesabını sorabilmelidir, böyle bir hakka sahip olmalıdır.

Kirliliğe ben global olarak nasıl baktığımı söyleyeyim, sonra sizin çok da vaktinizi almayacağım, çünkü 2. Oturumdayız zaten, herkes de yoruldu, bir-iki rakam göstereyim burada; bu Ankara'nın suyu günlük ortalama değerleri, Çankaya'da alınanlar, EPA biliyorsunuz, Enviromental Protection...Agency.....(146.32) Amerikan Çevre Koruma Kurumu zaten sağlık bakanlığının aldığı yönetmeliklerde genellikle bu EPA baz alınarak hesaplanır. Gördüğünüz gibi Ankara'nın suyuna baktığınızda kriterlerle karşılaştırdığınızda gözle görülebilir bir problem diyeceğiniz bir şey yok. Eğer biz bunları şu anda insan sağlığını etkileyen kriterler diyoruz, şu anda burada bir şey görmüyoruz, ama daha sonraki şeylerde bu da bakın, belediyenin aldığı bir sonuç, kalite kontrol değerleri, burada baktığınızda da hiçbir sorun yok. Her şey güllük gülistanlık, ama biz tabii duyuyoruz, her şey güllük gülistanlık değil, ters giden bir şeyler var. O ters giden şeyler de özellikle Kızılırmak suyunda, bir de bölge bazında bakın; Ankara'daki su analiz sonuçlarına bakıyoruz. Bunu ben özellikle istedim asistanlarımdan böyle bir grafik hazırlamalarını, çünkü hava kirliliği yoğunluk haritalarını biz hep şehrin nüfus yoğunluğuyla ve sosyoekonomik gelir düzeyiyle, hep birbiriyle örtüşür. Fakir semtler her zaman daha kirli semtlerdir, yani acaba burada da öyle bir şey var mı diye ben baktım semt bazında, bir kere bu grafikten çıkardığımız ilk şey nedir? Her semtte farklı kompozisyonda su verildiğini, örneğin, o sarı değere bakarsanız sarı sülfattır, sülfat Çayyolunda çok yüksek, Batıkent'te çok yüksek, ama örneğin, Yenimahalle'de orası kadar yüksek değil. Mavi değer demir, demire bakarsanız demir de gene Çayyolu'nda yüksek, Etimesgut'ta yüksek, ama gidiyorsunuz Altındağ'da çok yüksek değil. Bu demektir ki, su nasıl dağıtılıyor? Belediye ne yapıyor bilmiyorum, ben sonuca bakıyorum, bu elimize geçen sonuçlar, birini öbürüyle karıştırıyor, seyreltiyor mu? Ne yapıyor? Bir kere Çayyolu'nda oturan bir Ankaralının içtiği suyla Çankaya'daki oturanın içtiği su aynı değil. Mamak'ta içilenle de aynı değil, fakat burada sevindirici bir yan var, hava kirliliğinin aksine fa-

kir semtlerde sülfat daha yüksek değil, tam tersine zengin sayılabilecek Çayyolu şimdi Ankara'nın üst orta sınıfının oturduğu bir semt, orada sülfat çok yüksek. Benim hep aklıma da şu geldi; Çayyolu Gökçek'e oy vermiyor belki acaba ondan mı, oraya sülfatı yüksek su gönderiyor diye de gelmedi değil, öyle de düşündüm açıkçası. Bu çok çarpıcı, Ankara'da her semtte suyun aynı olmaması ki, bu da bir parça kuralsızlık, çünkü bir şehirde yaşıyorsanız eğer bir yere verilen suyla diğerinin birbirinden farklı olmaması gerekir. Bunu çarpıcı bir sonuç olarak gösteriyorum.

Bu DSİ bünyesinde 2003 yılı Mayıs ayında, 2004 yılı Aralık ayına kadar çok çeşitli uzmanlık alanlarında teknik personelin katılımıyla yürütülen proje sonuçları ve Kesikköprü var, İvedik'e giriş suyu var, çıkış suyu var ve birtakım parametreler görüyoruz. Dikkat edin, Kesikköprü'de klor ve sülfat ne kadar yüksek, İvedik'de 15-20 mg/l birimse Kesikköprü'de 337, yani on katından çok fazla, 15 katı kadar. Aynı şekilde bikarbonat, bikarbonat aslında insan vücuduna çok zararı olmaz, ama suyun kalitesini düşürür. Biliyor musunuz, Van Gölü de bikarbonat ve karbonat açısından çok zengindir, hatta çamaşırınızı hiç sabun koymadan yıkayın Van Gölü suyuyla, bu özelliğinden dolayı tertemiz olur. Kalsiyum da çok yüksek, kalsiyum da biliyorsunuz gene suyu sağlık açısından çok etkilemese bile kalsiyumlu su sert bir su, tatsız tuzsuz bir su, ütünüzde kullanırsınız kireç bırakır, çay demlersiniz kireç olur, bulaşık makineniz çabuk gider, çamaşır makineniz çabuk gider. Bir önceki panelist arkadaşlarımızdan biri sundu, orada oturuyor kendileri, bunun hesabı- kitabı da var, ne kadar enerji kullanıyorsunuz? Kireçli su kullandığınızda kullandığınız elektrikli beyaz eşyalar çok çabuk yıpranıyor, dolayısıyla bir şekilde o size maliyet olarak geri dönüyor. Bakın, bu burada gösteriyor suyun kalitesi açısından, şunu görüyoruz; 40 katı fazla Kesikköprü suyundaki klor miktarı, Ankara şebekesine verilen sudan 40 kat fazla, sülfat miktarı 22 kat, kalsiyum miktarı 5 kat daha fazla.

Bakın, ben Kızılay maden suyundaki bir tecrübemi sizinle paylaşmak istiyorum. Bazı parametreleri biz halkın isteğine göre fazla koyuyoruz. Örneğin, maden sularının içine karbondioksit konulur ki, bikarbonat oluşsun, içtiğimiz zaman hazma yardımcı olsun. Bunun uluslararası limiti basın üniti btü 9 civarındadır. Kızılayda halkın talebine göre 12

birim konuluyordu, çünkü halk maden suyunu içip geçirmek istiyor. Bu bizim halkımızın talebi, bu kadar karbondioksit de neyi fazla alırsanız alın o bir müddet sonra size zarar verecektir, ama halkın talebi böyle olduğu için ben o zaman onlarla konuşurken yapmayın, “ama hocam, biz bu kadar karbondioksit koymazsak eğer bu maden suyunu satamayız” dediler. Burada yazıyor zaten, su kalitesinde sadece toksik, kanserolojik, örneğin, arsenik öyle bir metal, toksik bir özelliği var. Bunun dışında bir de lezzeti var, kokusu var, buna da önem vermek durumundayız. Çünkü herkes damacana suyunu alacak güçte de değil, fiyatını da biliyorsunuzdur herhalde, bizim mahallede 8-9 liraya satılıyor. Bunu 2-3 günde bitirdiğimizi düşünelim, haftada neredeyse 20 liralık bir maliyeti var.

Bu ODTÜ Çevre Mühendisliğinin analiz sonuçları, bu 2007 yılında yapılan sonuçlar, burada da bakıyoruz biz, gene hiç Ankara’nın suyunu da bir problem gözükmüyor, her şey limitlerin içinde. Yanımda oturan genç arkadaşım bana sordu, yeni analizler yapıyorsunuz hocam, niye açıklamıyorsunuz diye, benim de ona yanıtım, biz üniversite olarak bu seçime yakın çok büyük bir saflaşma, kavga-dövüş var, onun açıkçası çok da fazla tarafı olmak istemiyoruz. Çünkü ben hava kirliliğiyle ilgili bir açıklama yaptım, ilk yaptıkları şey mahkemeye vermek, sizinle sürekli uğraşıyorlar ve söylenilen şeyler de doğru değil, yanlış şeyleri öne sürerek bir yıpratma politikası güdülüyor. Korkuyoruz demeyeyim, ben şahsen korkmuyorum. Üniversite yönetimi ve ben ayrırım, ben o üniversitenin bir mensubuyum. Ben korkmadığımı göstererek bir basın toplantısıyla çalışmalarımın devam ettiğini açıkladım. Bunu korku olarak da algılamamak lazım, fakat baskı olarak algılamak lazım. Bu size “kampusunuzun içinden yol geçiririm, Eymir Gölünü bana ver, arazin senin çok, oraya ben şunu yapayım, bunu yapayım” olarak dönüyor. Üniversiteler bilim üreten kurumlar, bu sizin enerjinizi azaltıyor. Bizim bu tip işlerle akademisyenler olarak uğraşmadan kendimizi araştırmamıza vermemiz lazım. Zaten ben kendi şahsımda da büyük bir hayal kırıklığı yaşadım son aylarda, ben başka ülkelerde de hocalık yaptım. Benim o yaptığımı açıklasaydım ki, kömürlerde arsenik var, kirletiyor, buna teşekkür ederlerdi yetkililer ki, Sayın Tuncel bunu açıkladınız, biz

de bu yanıştan dönelim. Beni bu ülkemizde en çok hayrete düşüren, başka ülkede de yaşamış bir insan olarak kıyaslıyorum, yanıšta ısrar edilmesi. Neden yanıšta ısrar ediliyor? Özellikle su kirliliği, hava kirliliği gibi bir konunun tarafları yoktur, aynı suyu siz de içiyorsunuz, ben de içiyorum. Ayırıyor mu bu Semra Tuncel'dir, bu Melih Gökçek'tir, bu Recep Tayyip'tir, bunu ayırmıyor, arsenik ona ne kadar zarar veriyorsa bana da zarar veriyor. O yüzdendir ki, böyle insan sağlığını direkt ilgilendiren konuları da saflaşmamalıdır, saflaşma olmamalı. İnsan bir hükümetin ya da devletin çevre politikaları siyasetler üstü olmalı, ben inanın bunu da anlamış değilim. Benim maruz kaldığım davranış tam tersi, al seni niye bu araştırmayı yaptın diye mahkemeye vermek, cezalandırmak yönünde oldu.

Gene burada da bakın, günlük ortalama değeri, bu da çok yeni bir değer, bir önceki gösterdiğim geçmiş aylardaydı. Bu çok, geçen haftadan alınmış, 04.03.2009, klor ve bulanıklık açısından gene bakın EPA'nın verdiği şeyler. Bakın, burada dikkatinizi çekerim, Çayyolu, Batıkent de düştü, limitlerin altına düştü, çünkü Sayın Melih Gökçek de açıkladı geçen gün, "müjde veriyorum Ankaralılara, Kızılırmak suyunu kestik, barajlar doldu, rabbim çok yağmur yağdırdı, hamd olsun iyiyiz şu durumda" diye, hamd olsun değerler de güzel çıkmış görüyorsunuz. Her semtte limitlerin altında, çünkü hakikaten Kızılırmak suyu verilmiyor. Hem Türk standartlarıncı limitlerin altında, hem EPA'nın limitlerinin altında ve de gördüğünüz gibi Çayyolu'yla Çankaya arasında bir fark da kalmamış. Şimdi şu anda bütün Ankaralılar aynı kalitede su içiyorlar demektir.

Bu gene iletkenlik, sülfat, demir, demin Sayın Hocam iletkenlik de çok önemlidir dedi. Katılıyorum, fakat iletkenliğe gelene kadar hocam, o kadar önemli parametreler var ki suyun içinde bakmamız gereken, demir, sülfat değerleri, burada bir parça Çayyolu kesiminde yüksek, Çankaya'da daha düşük. Benim slaytlarım bu kadar, sorularınızın olursa onları yanıtlamaya çalışacağım. Teşekkür ederim. (Alkışlar)

Av. TUNCAY ALEMDAROĞLU- Ben teşekkür ediyorum Hocam, sağ olun. İzin verirseniz buradaki sıraya göre mi gidelim, siz mi? Peki,

buyurun, oturma sırasına göre. İnşaat Mühendisi Gökhan Marim Bey buyurun efendim.

GÖKHAN MARİM- Teşekkür ederim Sayın Başkan. Ben İnşaat Mühendisleri Odası ve Ankaram Platformu adına buradayım. Su kaynakları yönetimi konusunda ODTÜ’de doktora yapıyorum, sizlerle öncelikle taslak aşamasında olan Ankaram Platformunun hazırladığı suyla ilgili bir videoyu paylaşmak istiyorum.

Ankaram Platformu adına bu çalışmadan önce çokça suyla ilgili çalışma yaptık ve bunun sonucunda Sayın Melih Gökçek bize iki dava açtı. Broşürler dağıttık, basın açıklamaları yaptık, basın toplantıları yaptık, belki yazılı ve görsel basında bunlara da tanık olmuştunuzdur. Biz çözümümü söylemeye ve yapılan davalardan Sayın Melih Gökçek iki adet ret alsa da, ulaştığımız bilimsel bilgiyi kamuoyuyla ve halkımızla paylaşmaya devam edeceğiz. Biraz sonra izleyeceğiniz video çalışmasını yapma zorunluluğuna da şuradan geldik; yaptığımız bir araştırmaya göre Türkiye’de halkın büyük bir bölümü ne gazete ne kitap okuyor. Halkın sadece yüzde 20’lik bir kısmı gazete ve kitap okurken, yüzde 90’ı seyrediyor. Bu nedenle, biz de artık basın açıklamaları, bildiriler ve raporlar yayınlamakla birlikte bir de Ankara’da var olan belediye anlayışı ile ilgili olarak video yapmaya karar verdik ve yerel seçimler öncesinde bu videoyu tüm Ankara kamuoyuyla paylaşmaya çalıştık.

Hatırla Ankaram Video Görüntüleri

Şimdi sizlere, Ankara’da yaşanan su sorununu ve dolaylı yoldan suyunun nasıl özelleştirildiğini anlatan bir sunum sunmaya çalışacağım. Biraz önce de söylediğim gibi İnşaat Mühendisleri Odası ve Ankaram Platformu adına bu sunumu yapıyorum. Şu anda mevcut durum Ankara’nın suyu, musluk suyu Kızılırmak suyunun getirilmesiyle içilemez durumdadır. ODTÜ’nün Eylül ayı içerisinde ve bizim İnşaat Mühendisleri Odası Ankara Şubesinin Eylül içerisinde yaptırdığı analizlere göre Ankara’nın musluk suyunda bakteri var. Ankara’nın suyu sülfat, sodyum ve klorür yönünden iki sene önce birinci kaliteyken şu anda ikinci kalite, ama bu karışım oranları sürekli değiştirildiğinden bu kalite seviyesi de her gün değişebiliyor.

Bir hafta öncesinde Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı bir açıklama yaptı. Kızılırmak suyunu artık vermeyeceğini “müjdeledi”. Biz de ertesi gün bununla ilgili bir basın açıklaması yapmıştık ve orada da söylemiş-tik ki, bu bir seçim yatırımdır. Çünkü önümüzdeki kurak yaz ayların-da, Kızılırmak suyu haricindeki mevcut su yetmeyecektir. Kızılırmak suyu hariç diğer barajlardaki doluluk oranı, ölü hacmin biraz yukarı-sına çıkmıştır. Kızılırmak suyunun enerji masrafları sebep gösterilerek Kızılırmak suyu kesilmiştir. Yaptığımız araştırmalara göre hem Kızı-lırmak suyu hattındaki sorunları gidermek, hem de hattın 400 mlık pompaj giderleri çok olduğu için ve de seçim öncesinde Kızılırmak su-yunu ve Ankara'daki musluk suyunu tartıştırmamak için kente verilen Kızılırmak suyu kesilmiştir. Bu durum özetle bir seçim atağıdır. Anka-ralının sağlığı ve suyu gene seçimlere endekslenmiştir. Yağışın olmadığı kurak yaz aylarında Kızılırmak suyunu vermek zorunda kalınabilir, bu da yaz aylarında Ankara'ya daha çok Kızılırmak suyu verilmek zorunda kalınacak anlamına geliyor. Ayrıca madem Kızılırmak suyunu kullan-mayacaktınız neden o kadar masraf yaparak o boru hattını döşediniz? Bunu belki sormak gerekiyor.

Önceki slaytda da söylediğim gibi, Ankara'nın suyunda bakteri var. Bu-nunla birlikte önceden, Kızılırmak suyu getirilmeden önce şebeke suyu sülfat, sodyum ve klorür miktarlarına baktığımızda hepsi birinci sınıf kalitede iken, Kızılırmak suyunun getirilmesiyle Ankara'nın musluk suyu ikinci kalite su olmuştur. Standart sınır değerlere de bazı para-metreler oldukça yakındır. Örneğin sınır değeri 250 olan Sülfat 180-215'ler civarında çıkmıştır. Yalnız sülfatın bu oranlara çıktığı dönem-lerde o üç hattan sadece ikisi kullanılıyordu. Ancak Kızılırmak suyunu getirmek için 3 hat döşemişsiniz bu da 750 bin m³'lük bir su getirmeyi planlıyorsunuz anlamına gelmektedir ki bu da Ankara'nın ihtiyacının neredeyse tamamıdır. O kadar boru hattı döşediğinize göre o suyun hepsini alıp kullanacaksınız anlamına gelmektedir. Eğer suyun tamamı alınırsa da musluk suyu parametrelerinden bazıları standart sınır değ-erleri aşacaktır anlamına gelmektedir.

Biz başından beri, bu krizin çıktığı dönemden beri, Kızılırmak suyuyla ilgili bu uyarımızı ifade etmiştik. Ankara İl Sağlık Müdürlüğünün bu

konuyla ilgili iki yazısı var. Onda da yine şu andaki 2008'in yaz aylarındaki Ankara musluk suyuyla ilgili yapılan analizlerde Kızılırmak suyundan dolayı Ankara musluk suyunun yetersiz olduğu ve yeni bir arıtma tesisinin kurulması gerektiği ifade edilmiştir. Ankara İl Sağlık Müdürlüğünün iki yazısında olduğu gibi, yine DSİ'nin 2005 yılında yaptırdığı Hirfanlı ve Kesikköprü baraj gölleri ve havzalarında kirlilik araştırmasına göre de Kızılırmak suyunun Ankara'ya uygun olmadığını, Kızılırmak suyunun daha sonra, yani 2027 yılında değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Maliyet açısından şu andaki kentlerdeki su birim fiyatlarını karşılaştırdığımızda en pahalı su Ankara'da ve zam miktarına baktığımızda 2005'ten 2008'e yüzde 60'lık bir zam görülüyor. Buna bir de aylık ortalama 30-40 TL damacana suyu gideri, ekleyin Ankara'da normal bir ailenin suya verdiği miktar 100 TL'ye ulaşabilmektedir.

Peki Ankara'da 2006 yazında yaşanan su sorununun ana nedeni neydi ? Melih Gökçek o dönemde şöyle açıkladı; "Mevlam su vermedi, 2006 son 41 yılın en kurak yılı". Melik Gökçek böyle açıkladı, ama ilginçtir şimdiki Çevre ve Orman Bakanı, o dönemde DSİ Genel Müdürü gazetelere verdiği demeçlerde, "küresel ısınma bizi tehdit etmiyor" diyordu meselâ. DSİ kayıtlarına baktığımızda ise gördüğümüz tablo: Ankara için son 41 yılın en kurak yılı 2006 değil, 2001 yılı 2006 yılından çok daha kurak bir yıl ve son 41 yılın en kurak yılı ise 1994 yılı.

DSİ'nin yapmış olduğu planlama raporlarına göre 2007 yılında Işıklı Gerede sisteminin ve 2005'te Kavşakkaya barajının devreye girmiş olması gerekiyordu. 2027 yılında ise Kızılırmak'ın devreye girmiş olması gerekiyordu. Ancak 2006 yazına gelindiğinde, herhangi bir yatırım yapılmadığından ve Ankara'nın ihtiyaçlarını karşılayacak kadar elinizde su kalmadığından dolayı, Işıklı Gerede sistemi yerine Kızılırmak suyunu yapmak zorunda kalındı. Çünkü Işıklı Gerede sistemine şu an başlasanız uzmanların söylediğine göre en iyi şartlarda bile 2 yıl beklemeniz gerekiyor. Alelacele getirebilecekleri bir yerden su vardı, o da Kızılırmak'tı. Belediye o yüzden Kızılırmak'ı tercih etti. Ancak o dönemde Melih Gökçek'in açıklamalarına da yansıyan durum; Işıklı Gerede'nin yapıl-

mama nedeninin pahalı olmasıydı.Oysaki Işıklı Gerede sistemi maliyetleri açısından Kızılırmak Suyu Projesinin 1/3'ü oranında, enerji maliyetleri açısından da Işıklı Gerede sistemi çok daha uygun bir projedir.

2004 yılında yine “önceliğim metrodur” yazısında Belediye Işıklı Gerede'ye neden yatırım yapmadığını açıklıyordu ancak Ankara'da hâlâ eklenen bir metre metro yok.

Ankara su sorununun asıl nedeni gazetelerde de çok kez ifade edildi; DSİ defalarca uyardı, Ankara'ya uygun Işıklı Gerede sisteminin ihalesi bile yapıldı, ancak “kaynak yok, önceliğim metrodur” diyen Gökçek ASKİ'nin parasını yol ve kavşaklar için harcadı. Çünkü yol ve kavşakların, çevre düzenlemenin şöyle bir önemi var; suyun planlamasını siz 35 yıl öncesinden, 50 yıl öncesinden yaparsınız, ama belediye başkanının koltukta oturduğu süre 5 yıldır. Belediye Başkanı, 5 yıl sonrasını görmek ister ve suya yapılan yatırım gözle görünmez.

Kavşak düzenlemeleri, yol düzenlemeleri, çevre düzenlemelerinin oy getirisi vardır. Sizin gözle görünür hale gelmenizi sağlar o yaptığınız yatırımlar, bu nedenle Melih Gökçek o dönemde suya gereken yatırımı yapmamıştır. Yine Çevre ve Orman Bakanının bir açıklaması “belediye istese DSİ gerekeni yapardı”yı ifade etmiş.

Aslında Ankara'da yaşanan süreç tek bir ilin sorunu değil, Türkiye'de genel uygulanan su politikalarının bir yansıması, suyun özelleştirilmesine de çok iyi bir örnek. Dolaylı yoldan Ankara'da şu anda içme suyu özelleştirilmiş durumda ve bunun da en meşrulaştırılmış yöntemi Ankara'da yaşanılıyor.

Örneğin, Ankara'da şu anda aylık ortalama olarak suya verilen gider 100-150 TL olarak değişmektedir. Ankaralıları sorsalar “size musluklarınızdan içilebilir, sağlıklı su sağlayacağız ve faturalarınızda biraz fazlasını sunacağız bu hizmeti, ama bu hizmeti özelleştirerek sunacağız” deseler Ankaralıların büyük bir kısmı bunu kabul eder, çünkü verdikleri rakam şu anda çok fazla ve Ankara'da herkes sonuç olarak musluktan akan suyu içmek ister.

Ankara'da yaşananlar Türkiye'den verilen bir örnek sadece belki ama dünyada da suyun özelleştirilmesi bu şekilde gerçekleşiyor. Dünyada

suyu özelleştirebilmek için önce yerleştiriliyor, yani suyun yönetimi DSİ gibi tek elde toplanmış bir kamu yönetiminden alınıyor ve yerel yönetimlere bırakılıyor. Yerellerin suya yönelik politika geliştirmeleri açısından ömürleri kısıtlı, yerel yönetimler 5 yıl sonrasını görmek istiyorlar, 35 yıl sonrasının planını yapmak istemiyorlar. Belli bir süre sonra da doğal olarak yerel yönetimler bu işleri yapamaz hale geliyorlar. Bir de bakıyorsunuz ki yereller altyapı hizmetlerini yapamadıktan sonra bu işler özelleştiriliyor. Özelleştirildikten sonra da bir de bakıyorsunuz suyunuzun yönetimi ulusötesi su tekellerinin eline geçmiş.

Özetle suyun özelleştirilmesi üç aşamada gerçekleşiyor. Su yönetimini merkezi bir yapılanmadan örneğin, DSİ gibi bir kurumdan alınıp belediyelere bırakılması, belediyelerin yetersizlik sebebiyle suyun özelleştirilmesi ve son olarak da bu suların yönetimine su tekellerinin geçmesidir. Bu durum da genelde dünyadaki örnekleri incelendiğinde su fiyatlarının iki-üç katına çıkması anlamına geliyor. Bu da yoksulların suya ulaşamaması anlamına geliyor, dolayısıyla hastalık anlamına geliyor. Latin Amerika ülkelerindeki su savaşlarının nedeni, orada suların özelleştirilmesinden sonra halkın isyan etmesidir. Sonuç olarak su tekellerinin bir bölümü Latin Amerika ülkelerinden çekilmek zorunda kalırlar.

Son dönemde altyapı yatırımlarına Dünya Bankası gibi kuruluşların özel önem göstermesi boşuna değildir. Bugün İller Bankasına kredi veren ana kuruluşa baktığınızda, Dünya Bankası, en çok kredi veren kuruluştur. Dünya Bankası kredileriyle kentlerin altyapıları yeniliyorlar. Çünkü belli bir süre sonra onları yönetecek, onlardan, yani suyun ve kanalizasyonun işletmesinden kâr edecek kuruluşlar yine kendi kuruluşları, olacaktır. Su krizinin çıktığı dönemde belki hatırlarsınız, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanının şöyle bir açıklaması olmuştu: “Sularımızı 49 yıllığına yap-işlet-devlet modeliyle kiraya vereceğiz” Sanki Türkiye’de böyle bir şey uygulanmamış gibi, ilk defa yapıyormuş, yeni bir şey bulunmuş gibi su sorununa çözüm bulunmuş gibi açıklanmıştı. Ancak zaten bu halihazırda yapıyordu:

Örneğin, Antalya ilinin suyu Fransız su devi Suez firmasının yönetimine geçmiş ve su fiyatları özelleştirmeden hemen sonra yüzde 30 oranında artmış.

Edirne ilinin suyunun özelleştirilmesinde yolsuzluk yaptığı ortaya çıkan konsorsiyumun 9 başka kentte daha suyun özelleştirilmesi için rüşvet yolunu kullanmayı planladığı ortaya çıkmıştır.

İzmit'te 1999 yılında yap-işlet-devlet modeliyle sözleşmeyle tamamlanan Yuvacık Barajı emsal maliyetinin 3 ila 40 katına mal edilmiştir, su alım garantili anlaşma yapıldığı için dereye akıtılan suyun parası firmaya ödenmiştir. Bu hâlâ İzmit Belediyesiyle İstanbul Belediyesi arasında bir tartışma konusudur. O dönem İzmit Belediyesi bu barajın yapımına şöyle tamam diyor; bu suyu alıp İstanbul Belediyesine satmak istiyor, ama yazılı bir anlaşma yok, daha sonra da suyun fiyatı yüksek olduğundan dolayı İstanbul Belediyesi almak istemiyor. Bunun üzerine dereye akıtılan suya alım garantili olduğu için hazineden para veriliyor. Firma öyle bir anlaşma imzalıyor ki -bu da yapan firma Thomas Water denilen İngiliz su devlerindendir- dereye akıtılan, boşa bırakılan, denize gönderilen sudan para kazanılıyor. ,

Çeşme'de benzer bir süreç yaşanıyor. Dünya Bankasından kredi alınıyor, Dünya Bankasından alınan krediyle yaptığı anlaşmanız su şebekesi işletmesi özelleştiriliyor ve su için birim fiyat belirleniyor. 2001 yılının ilk çeyreğinde 1 m³ suyun ve 1 dolara satıldığı Çeşme su fiyatlandırmasında Türkiye birincisi ve kreditor kuruluş Dünya Bankası bu su fiyatının, yani en fazla birim fiyata sahip olan su fiyatının, o dönem 2.4 dolara, iki buçuk katına çekilmesini istiyor.

Bütün bunların ışığında, Dünya Su Forumu yaklaşıyor, önümüzdeki haftalarda 16-22 Mart tarihlerinde 20 bin kişinin katılımıyla yapılması planlanıyor ve dünyanın dörtbir yanından 200 bakan gelecek, birçok konu tartışılacak, 5 günlük bir konferanslar dizini sonrasında o bakanlar ortak deklarasyonda bulunacaklar. Birçok konu tartışmaya açılacak.

İlginçtir TÜSİAD geçen aylarda Dünya Su Forumuna hazırlık olarak bir su raporu, suyun özelleştirilmesiyle ilgili bir rapor hazırladı. İki rapor aslında, Türkiye'de su yönetimi, sorunlar ve öneriler, küresel su krizine çözüm arayışları, şebeke suyu hizmetlerinde özel sektörün katılımı, dünya örnekleri içinde Türkiye için öneriler

Bu raporlarda genel tespit şöyle; çok özet bir şekilde anlatmaya çalışacağım: “Tatlı su kaynakları Türkiye’de azalmıştır. Türkiye anlatıldığı gibi su zengini bir ülke değildir, su krizi çeken bir ülkedir. Türkiye’de su krizi oldukça yakındır, o yüzden biz suyumuzun değerini bilelim, su israfını önleyelim ve bu yüzden suyun doğru yönetimini sağlamak için suyumuzu özelleştirelim” diyorlar. Anlatmaya çalıştıkları şey kabaca bu, çok kaba anlatıyorum süre sıkıntısından dolayı, ama şunu unutmamak gerekiyor; tüm dünya su forumunda da belki böyle konuşulacak, bilmiyoruz, göreceğiz, ama dünyada tatlı su kaynakları evet, yetersiz gelmeye başlamıştır. Hızlı sanayileşme ve kentleşme ve nüfus artışının etkisiyle azalmaktadır. Ancak tatlı su kaynaklarının azalması suyumuzun özelleştirilmesine kesinlikle gerekçe gösterilemez. Çünkü siz sanayileşme, kentleşme ve nüfus artışını engelleyemediğiniz sürece tatlı su kaynakları öyle ya da böyle yetmeyecektir. Bunun özelleştirilmesiyle bir bağlantısı yoktur. Bu nedenle içme suyu sağlamak için farklı kaynaklara, deniz suyu ve kanalizasyon sularının tekrar arıtılması gibi seçenekler değerlendirilmelidir.

TÜSİAD’ın gerekçesi aslında boş bir gerekçedir. Şu anda var olan fotoğrafi gösterip ki doğrudur, Türkiye su sıkıntısı çeken bir ülkedir, Türkiye için su krizi oldukça yakındır aslında arkasına kendi niyetlerini beyan ediyorlar. Şu andaki var olan tatlı su kaynakları belki çok uzun yıllar ortalamasına bakıldığında değişmedi miktarı, aynı miktarda, ama nüfusumuz sürekli artıyor, kentleşme artıyor, sanayileşme artıyor. Kişi başına düşen tatlı su kaynağı her yıl azalıyor. Bu öyle ya da böyle azalacak, siz özelleştirseniz de, özelleştirmesiniz de bu azalacak. O yüzden TÜSİAD’ın iddia ettiği gibi su kaynaklarının, tatlı su kaynaklarının azalması suyun özelleştirilmesine bir gerekçe asla değildir.

TÜSİAD’ın bu yaptığı çalışma 5. Dünya Su Forumu için hazırlanmıştır 16-22 Mart İstanbul’da yapılacak olan, çünkü suyun özelleştirilmesinin meşruluğu Dünya Su Forumlarında sağlanmaktadır. Bundan önce birçok konferans, Dublin Konferansı ilk başlangıcı, daha sonra yapılan dört Dünya Su Forumu var ve burada tanımlanmaya çalışılan şey aslında iki ana eksenle belirlenmeye çalışılıyor; su bir hak mıdır, yoksa su bir meta mıdır? Su petrol gibi alınabilir, satılabilir bir meta

mıdır? Yoksa su bir hak mıdır? Dünya Su Forumu ve etrafındaki bileşenler suyun bir meta olduğunu ve petrol gibi alınabilir, satılabilir bir mal gibi değerlendirilmesini, çünkü suyumuzun az olduğunu iddia ediyorlar. Suyumuzun az olduğunu iddia etmelerinin aslında küresel ısınma tartışmaları da çok istedikleri bir tartışma, küresel ısınmayı her platformda allayıp pullayıp önümüze koyuyorlar, ama küresel ısınmanın var olup olmadığına dair henüz bir kanıt yok.

Tüm bu nedenlerden dolayı TMMOB, aynı tarihte, Alternatif Dünya Su Forumuna katılıyor ve “suyun ticarileşmesine hayır” diyenleri 15 Marttaki mitinge çağırıyor.

Size sadece dünyadaki su sektöründeki aslında elde edilen kârı anlatmaya çalışacağım. Dünyada özelleştirilen su miktarı yaklaşık olarak yüzde 5 civarında, diğerleri kamu eliyle yürütülüyor, ama bu özelleştirilen sudan elde edilen kâr 2 trilyon dolar civarında, bu da petrol sanayisinin yüzde 40'ı yaklaşık olarak, şimdiden ilaç sektörünü çoktan geçmiş, yani pastanın büyüklüğü aslında buradan anlaşılıyor. Niyetin çıkış noktası aslında burası, Türkiye için de aslında niyet çoktan beyan edilmiş, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı bu Ankara'da yaşanan su sıkıntısından sonra Milliyet Gazetesinde yer alan açıklamasında olduğu gibi akarsu ve göletlerin kullanım hakkı 49 yılı geçmeyecek şekilde özel sektöre satılacak.

Acaba Dünya Su Forumunda aslında bunu meşrulaştırmanız için bir vize mi? Dünya Su Forumunun Türkiye'de olması da bu nedenlerle tesadüf değil, Dünya Su Forumundan çıkacak ana tema, aslında suyun özelleştirilmesi olacaktır. Su krizine hükümetin çözüm planı barajları, yap-işlet-devret modeli. Aslında hidroelektrik santrallerle bir nevi suyumuzu özelleştirdiler, çünkü suyun kullanım hakkını özel sektöre devrettiler.

Bitirirken şuna vurgu yapmak istiyorum; önce devletin zarar eden kurumlarını elden çıkacağız dediler, özelleştirdiler, sonra devletin en çok kâr eden kuruluşlarını özelleştirip peşkeş çektiler, şimdi de suyumuzu satmak istiyorlar. Eğer suyumuzu sahip çıkmazsak, su hakkımız için bir araya gelmezsek, yaşam hakkımız olan suyumuzu da satacaklar. Gün su

hakkımızı talep etme, alma zamanıdır diyorum. Sabrınız için teşekkür ediyorum.

Gökhan MARİM

ODTÜ Jeodezi ve Coğrafi Bilgi Teknolojileri Doktora Öğrencisi
İnşaat Mühendisleri Odası

Ankaram Platformu

Av. TUNCAY ALEMDAROĞLU- Gökhan Beye çok teşekkür ediyorum. Sayın Hocam Çağatay Güler buyurun Hocam.

Prof. Dr. ÇAĞATAY GÜLER- Ben bir halk sağlığıyım. Halk sağlığıyla belki hayatınızda ilk defa karşılaşıyorsunuz. Sorunlarımızı herkes baktığı pencereden gördüğü sürece kaybetmeye mahkum bir okumuş-yazmış takımıyız biz ve kurnaz ve şarlatanların karşısında bizler zavalıyız. Bunu bilmelisiniz. Eğer zavallılığınızı ikinci sınıfılığınızı, strateji bilmediğinizi kabul etmezseniz yenileceksiniz hep, hepimiz yenileceğiz, bu yüzden kaybedeceğiz.

Bakın, fare diye bir yaratık vardır. Su ve besin kirliliği ile de yakından ilişkilidir. Leptospira, hanta virüs enfeksiyonlarını gelecekte çok duyacaksınız. Umarım vebayı görmeyiz. Herkes fare görmüştür, fareyi bildiğini zanneder. Fare dünyanın en zeki hayvanıdır. Meselâ, bir fare yiyecek kıt olduğu zaman doğum kontrolü yapar, çiftleşmez. Erkekle dişiyle çiftleşemez, hemen besin azlığını fark eder ve doğum kontrolüne başlar. Siz bir fareye dokunun, bırakın, bir daha o fare sürüsüne giremez. Fare sürüsünün arkasında dolaşır. Eğer tehlikeli olduğunu düşündükleri yeni bir yiyecek görürlerse ona “ye” derler, gider yerse ölürse “tamam, itin biri de öldü” derler, ama ölmezse sürüye tekrar kabul edilir. Biz fare zehrinin hemen öldürmesini istemeyiz, 10 saat sonra, 20 saat sonra öldürmesini isteriz. Çünkü fare bir yemi yese, hafif karnı ağırısa o koloni, fare kolonisi asla o yemeği yemez. Nasıl haberleşirler bilemezsiniz ve bir makara ipliği üzerinde metrelerce yürür. Sahilde makara ipliği gerin, normal bildiğiniz dikiş ipliği, gemiye çıkar. Su baskınlarından sonra idrariyle öldürücü bir hastalık yayar. Su baskınlarında basın mal kaybını

yazar, biz hastalıklar konusunda feryat ederiz, kimse dinlemez, herkes “su baskını olur, insanların eşyaları ıslanır, eşyaları dışarı çıkartırlar, durum bundan ibaret” sanır. Herkes sadece bunları, konuşur, ama kimse fare idrarı nedeniyle ölen kişileri gündeme almaz. Bizim aydınımız gerçekten çok boyutlu düşünmeyi, araştırmayı sevmiyor. Çoğu zaman toplumumuz farenin elinde oyuncak olur. Neden? Fareyi tanımaz. Ben fareyle çok iyi mücadele ederim, çünkü iyi tanırım. Mücadele etmeyi tanıdıktan sonra başardım da onun için. Sorun nedir?

Halk sağlığı kavramları çoğu zaman yerine oturmamıştır. İnsanlar bekliyorlar ki sudan zehirlensinler. İnsanlar aniden zehirlenirlerse halk sağlıkçı olarak benim sorunum değil, aldırmam bile. İnsan zehirlenirse kusar, ölür, hastalanır, birileri görür “ne oldu buna?” der. Bununla klinik doktorlar ilgilenir. Bunu alır götürürsünüz, ambulans çağırırsınız, sonunda buna bir şey oldu dersiniz ve bunu çözmek kolay, ama asıl sorunumuz bizim bilmediğimiz bir süreç. Bazı zehirli maddelerin ne yaptığını biz insanlar görmüyoruz. Türk toplumunun hastalıklar karşısındaki tutumu farklıdır. Meselâ, herkes çocuğunun burnu kanadığında feryat eder; doktor, doktor koşar. Kanarsa kanar, çözülmesi kolaydır. Ama çocuğa tüm yaşamını olumsuz etkileyebilecek şeyler olur, herkes sırtını döner oturur bekler, aldırma bile, önemini anlamaz bile. Çünkü toplumumuzda özellikle ellili yıllardan beri sağlık ve insan vücudu bilgisi koruyucu hekimlikle sentez yapacak şekilde öğretilmemiştir. Halk sağlıkçıların yaklaşımları farklıdır. Suyun içindeki bazı zehirler anne-anneyi etkilerse torunu etkiler. Bakın, bir kadının yumurtaları, hayat boyu olgunlaşan yumurtaları her ay adet kanamasıyla atılır, gebe kalırsa kalır, yoksa dışarı atılır. Annenin yumurta taslakları kendi annesinin karnındayken oluşur, hepsi birden oluşur, sırayla oluşmaz. Doğduğunda bunların hepsinin taslağı hazırdır. Doğduğunda daha bebekken var olan bu yumurta taslaklarının ergenlikten sonra her ay biri olgunlaşır. Suyun içinde çocuğu saran eşten geçebilen birtakım kimyasallar, anne karnındayken embriyoyu (öndölütü) etkiler ve kız çocuğunun oluşmakta olan yumurta taslaklarının gelişimini bozar ve sonuçta ileride hiç fark etmeyeceğimiz sinir sistemiyle ilgili tehlikeli bazı hastalıklar yapar. Bu durum burun kanamasından kat, kat tehlikelidir.

Bu hastalıklar bizim ülkemizde görülmeye başladı mı? Hayır, aramıyoruz ki. Yetiştirdiğim doktora ben bunları öğretmiyorum ki, üstelik iddia ediyorum ülkemizde hiçbir kentte halk sağlığı açısından su analizi yapılmamıştır son yirmi –otuz yılda. Cumhuriyet’in ilk kuruluş yıllarında yapıldı, şu anda bana Ankara’nın gerçek su analizini yaptığını ileri süren bir yerin alnını karışlarım halk sağlığı olarak. Musluktan su analizi yapıyoruz, gidiyoruz musluktan tek bir su örneği alıyoruz, bunun içinde “şu var, şu yok” dediğimizde analiz yaptık sanıyoruz. Bir başkası da çıkıyor, “ben de şu musluktan aldım, bunda yok” diyor. Hepiniz yurtdışına gidiyorsunuz, gelişmiş ülke kentlerinde yolda giderken bakın, şöyle kutu gibi direk üstünde bir şey var, üzerini bir okuyun, “su numune musluğu” der. Çünkü su tesisatı yapılırken nüfusa göre, basınç özelliğine göre, yükseltisine göre o şehri temsil edecek sayıda numune kutusu yerleştirilir ve siz gidip tek bir musluktan su alamazsınız. Bütün bu kutulardaki musluklardan aldığınız suyun analizini yapmak zorundasınız ki, kenti temsil etsin. Yönetimdeki siyasetçiler veya karşıtları her sabah bana gelsinler, ben o gün ona hangi musluklardan hangi semtten ya da hangi saatte su alırsa suyun temiz çıkacağını, muhalifi de gelirse hangi yerden alırsa suyun kirli çıkacağını ona söyleyeyim. Çünkü Ankara’da su basınç sistemi o kadar olumsuz etkilendi ki dengelenmesi günler alıyor. Büyük basınç sorunları yaşanıyor. O su kesintilerinde hatırlayın, çok büyük bir boru patlaması oldu. Bütün basınç dinamiği, mühendislerin yaptığı hesaplar karman çorman şimdi. Zaten bugün bırakılan su sizin musluğunuza bazı semtlerde bir hafta sonra gelir, bazı semtlerde üç gün sonra, bazı semtlerde iki gün sonra gelir ve Ankara’nın her semtinde analiz sonucu farklı çıkacaktır. Ankara’nın suyu içilebilir olma özelliğini çoktan yitirmiştir, Bir çok kent için de böyledir. Ama aydın, kulaktan dolma bilgiyle, farklı yaklaşımlarla, farklı terimler kullanarak halkı da yanlış yönlendirebiliyor. Sorun büyük bir felaket boyutuna geldi. Bakın, sakın kimseyi suçladığımı sanmayın, ben halk sağlığı olarak konuşuyorum, Biliyorum ki yumuşak su kullanılan toplumlarda kalp hastalıkları artar. Sürekli yumuşak su içilmesi pek istenmez. Ben toplumumun, çocuğumun yumuşak su içmesini istemem, sert su dediğim çok yüksek magnezyumlu su değil tabii ki. .

Kavramları iyi oturtmazsak toplum karşısında konuşurken yanlış yönlendiririm. Ben topluma gider “yumuşak su içersen kalp hastalığı artar” derim. Öbürü duysa “oho ne güzel, suyun sertliğini artmış, milleti kalp hastalığından korunuyor” der. Neden? Çünkü ilgili disiplinlere başvurma geleneği yoktur bizde; herkes olayları baktığı pencereden görür, aynı zamanda bazı konularda kolay uzmanlaşırsınız. Meselâ, bunlardan biri çevredir, biri eğitimidir. Herkes ilkokulu bitirdiği için eğitim uzmanı zanneder kendini. Çevre uzmanı olmak kolaydır, akşam yatarken “niyet ettim sabaha çevre uzmanı olmaya” dersiniz, bakarsınız ki, çevre uzmanı olmuşsunuz. Birikim gerekmez, ondan sonra akşama kadar ge-yik yapın durun.

Sorunu siyasi tarafların tartışması durumunda ele aldığımızda sonuca varamayız. Ülkemizde kent içme suyu sorunu olarak tartışmalıyız. Tarafların yeri her zaman değişebilir. Münazara havasında yapılan tartışmaların yarattığı karmaşada kurnaz olan kazanacaktır. Bizim sivil toplum kuruluşları etki-tepki sistemine göre çalışır. Hiçbir sivil toplum kuruluşunun stratejisi yoktur. Ankara suyunu tartışırken günlük siyaseti tartışmaya çalışırsan “kent içme suyu sorunu” güme gider. Konu siyasi tarafların tartışması olarak algılanır ve toplum duyarsızlaşır. Toplum sağlığıyla ilgili önlemlerin alınmasını sağlamak için yöntemini, olumsuzlukların gerçek nedenini ve özellikle karşınızdaki bir siyasetçiye halkla ilişkiler desteği alarak sizi çok iyi analiz ettiğini bilin. Hatta bazen ne söyleyeceğinizi bilerek problemi çıkartıyor olabilir, ama ona rağmen sorunu tarafların sorunu halinden çıkarıp tüm kentlilerin sorunu haline getirmek önemli bir iş tabii. Basın konulara vahşi habercilik anlayışıyla yaklaşır. Hekimlerin %99 u A dese biri B dese ikisine de aynı ağırlığı verir. Söylenenlerin teknik argodan arınmış, anlaşılabilir olması gerekir. Çünkü toplumun nazarında sağlık önemli değildir. “Her işin başı sağlık” deriz, ama sağlığın sıralaması insan önceliğinde çok gerilerdedir. Siz sağlık, sağlık diyorsunuz, sağlık toplumu etkilemez. Hiç aldırmaz. “Su kirli” dediniz, üç gün suyu içmez, dördüncü gün o suya tekrar döner. Biz bunu epidemiyolojik değerlendirmelerde defalarca gördük. Çoğu zaman toplumun algılaması çok farklıdır, ama siz belirli mesajları toplumu tanımadan, bombardıman halinde yinelediğinizde

toplum duyarsızlaşır. Sonuçları analiz ettiğiniz zaman farklı bir boyuta, sanki kirliliği ve tehlikeli su içmekten mutlu bir toplum olduğu sonucuna gider. Hiç unutmuyorum, çok değerli bilim adamı emekli üç hocamız televizyonda millete ot tavsiye eden bir şarlatanın karşısına çıkmıştı. Hakikaten bu hocalar, çok saygın, bugünün hocalarını yetiştiren insanlar, yani hocaların hocaları, beyefendi ve bilim konusunda derya insanlar. Bilimsel olarak o şarlatanın karşısına çıktılar ve anlatıyorlar; ne kadar tehlikeli olduğunu, insanlara ne kadar zarar verdiğini. Adam laf kesip devreye giriyor, tekrar programcı da çanak tutuyor, zaten reyting artıyor ya, hocalar konuşma adabı içinde bilimsel doğruları açıklamaya çalışıyor. O programı ben de izledim. Dolmuşa bindiğimde dolmuşta yanımdaki iki kişi konuşuyordu. “İzledin mi, herif nasıl kış üstü oturttu hocaları?” dedi. Şarlatanın karşısına hoca çıkarılmaz. Sanki bilgice onlarla eşit düzeyde imiş imajı yaratırsınız. Onun karşısına onun boşluğunu gösterecek stratejiyi bilen insanları yetiştirerek çıkmalısınız. İkincisi mesajlarınızı doğru yere, doğru dille iletmelisiniz.

Buradan yola çıkalım şimdi, neden zehirlenme benim umurumda değil, ne umurumda onu söyleyeceğim. Çünkü size biz bir sınır değer veriyoruz. Suda şu madde şu kadar olsun diye bir sınır çiziyoruz. Bu sınırlar kimi zaman ülkeler arasında çok farklı olur, hatta yıllar önce İstanbul hava kirliliğinin çok tehlikeli düzeye çıktığında ne oldu? Hükümet toplandı, hava kirliliği sınırlarını yükseltti ve İstanbul’da kirlilik bir günde bitti. Ne bağ duydu, ne bağbancı ve dünyada ilk uygulanan yöntemdir hava kirliliğiyle savaşta. Çünkü ben bu sınır değerleri belirlerken 70 kg ağırlığında sağlıklı bir erkeği model alıyorum, ama bir çocuğu almıyorum, bir böbrek hastasını almıyorum, bir yaşlıyı almıyorum, bir kadını almıyorum, bir hamile kadını almıyorum. O sınırlar uygulamada değişmez, hep aynı değer alınır. İkincisi toksikoloji diye bir bilim vardır. Kimi zaman bazı maddelerin zehirli etkilerini analiz eder. Bunlar çok değerli bilim adamlarıdır, çok güzel deney düzeni kurarlar. Öyle bir ortama fareyi koyarlar ki, her maddeden arınmıştır, ona A maddesini verirler. Bakarlar derler ki, vallahi şu sınırda bu farede kanser yapıyor yahut da şu hayvanda kanser yapıyor. Onu da yüzle çarparlar, çarpan ilave ederler ve sınır bu derler; ama zehirli maddeler

sizleri sırayla mı etkiliyor? Kadmiyum: “ beyefendiyi ben etkiledim, hadi kurşun sende sıra” mı diyor?

Çevre kirliliği bize bir kokteyl sunuyor, bunların bazıları birbirinin etkisini güçlendirir, bazıları hiç zararsız bir maddeyi zararlı hale getirir birlikte olduğu zaman, bazıları da birbirinin etkisini kaldırabilir, ancak çok azdır. Bazıları birbirinin etkisini birebir etkiler, biri bir, öbürü bir yapıyorsa birlikte iki yapabilirler; ama biri birse, öbürü de birse ikisi bir arada sekiz yapan da vardır. Bu etkileşim karmaşık bir etkileşim, biz halk sağlıkçıların işte bu müsaade edilen seviyelerin altındaki etkilenimlerle derdimiz var. Çünkü doğada işaretlerini görüyoruz. Kurbağaların normalde erkeği, dişi ayrıdır. Şu anda Türkiye’de suda yaşayan kurbağalarda çift cinsiyetlilik, hem erkek hem dişi özellik artmaya başladı. Genç kızlarımız daha tüylü, erkeklerin memeleri daha büyük, sperm azalmaya başladı toplumda, biz bu gözlemleri yapıyoruz, gözlem tek başına bilimsel standardı sağlamaz. Onları koruması gereken benim, ama laboratuvarım yok. Herkes ün sağlayan, meşhur eden hastalıkların peşinde koşuyor. Ben halk sağlıkçı olarak milyonlarca insana aşılama yapıp kurtardığımda kimse beni duymayacak, duymadı da. Ben dünyanın her çölünde çalıştım, Türkiye’nin her depreminde, afetinde çalıştım, Van’da, Erzurum, Marmara depremlerinde çalıştım, Dünya Sağlık Örgütünde 4 yıl Dünya Avrupa Birliği Çevre Konseyi üyeliği yaptım. . . ama hep sahadaydım ben, hep gerçek anlamda halk sağlığı laboratuvarım ve kaynağım yoktu. Ömrümü versem, bir insanın ayağını 1 cm uzatsam şu anda bütün ülke gazeteleri ve toplum çalkalanır değerli bir bilim adamı olarak tanınırdım, ama bir afette yüzlerce kişinin ölümünü engelleyeyim kimse duymayacaktır. Çünkü halk sağlığının hedefi, ulaştığında o günün normali olur. Diyelim ki, birisi diş fırçası satıyor, ben de diş fırçalama satarım, çok iyi reklamcılık bilirim. Arkadaşlara onun için strateji önemli diyorum, çünkü ben az parayla çok etki yapmak zorundayım. Yok param, kaynağım yok. Kimse de bana kaynak ayırmayacak ve bunu bilerek seçtim bu dalı, ama sonuçta insanlara 40 yıl diş fırçalatırsam ben, insanlar 45 yaşında geldiğinde ne derler? “Sağ olsun Çağatay Hoca ne emek verdi ya, bak dişimizi fırçalattı, dişimiz dökülmedi” mi derler? Beni hatırlamazlar bile, hatta sinirlenirler, niye

50 yaşında dökülmüyor da dişimiz 45'te dökülüyor diye, ama diş fırçası satsaydım birisi görür beni. Kim? Patron. Der ki, Cem Yılmaz gelmeden önce 10 bin fırça satıyordum, bak iki laf etti, 1 milyon satıyorum, al bunun yarısını, bana 5 milyon sattır. Aramızdaki fark bu. Diş fırçalayan adamla yolum kesişirse ona diyorum ki, bakın arkadaşlar ben diş fırçalamayı anlatıyorum millete, biraz kaynak verin de millete dişini fırçalatayım. Bazen destek oluyorlar, ama yaptığı iş topluma zararlıysa bana destek olmuyor ki, yolum kesiştiğinde; çatışmak, engelleme çabası içine girmek zorunda kalıyorum. Sonunda bazen cambazla, kurnazla, sinsiyile, toplumda çıkarına düşkün adamla, topluma zarar veren adamla çatışmak zorundayım. Sistem bu durumda da benim kaynağımı kısıtlıyor. Sorun burada.

Su olayı büyük bir keşmekeş içerisine girdi. Ankara'nın suyunda daha doğru dürüst analiz yapacak bir sistem kurulması için halk sağlıkçılar olarak feryat ediyoruz, ama ne basın duyuyor, ne öbürü, ne de bir başkası duyuyor. Hatırlar mısınız? Malatya'da 2005 yılında su kaynaklı bir salgın olmuştu. Yetkililer inat ediyor, "benim ham suyum çok iyidir, ben suyu klorlamam" diyor. Anlatamıyorsun ki, boru içerisinde kirlenme oluyor, suyu kestiğin zaman emilim oluyor, oraya bir sürü kirletici etken giriyor, klorlamazsan bu salgını önleyemezsin. Önce klorlamakta direnildi sonra klorlandı. Neyse, o günlerde büyük bir gazetenin muhabiri bana telefon etti. Dedi ki "hocam, Malatya'daki olay rotavirüs mü, kolera mı, tifo mu? Hocalarımız değişik görüşler söylüyorlar, siz de halk sağlıkçı olarak görüşünüz ne?" Dedim ki, saat 12'de gel de söyleyeyim. Yarım saat sonra bir başka büyük gazeteden telefon ettiler, dediler ki "hocam, Malatya'da tartışma çıktı, rota mıdır, kolera mıdır, tifo mudur?" Dedim ki, 12'de gelin konuşalım. İki gazete aynı saatte çağırılmaz, etik değildir, kasıtlı çağırdım. Hakikaten 12'de, yanlarında birer fotoğrafçı ile geldiler, Hacettepe'nin hocası da tartışmaya katılacak ya! Hoş geldiniz dedim. Dedim ki, "arkadaşlar, Malatya'nın sularında koli basili var. " "Hocam, biliyoruz" dediler. Dedim ki "arkadaşlar, koli basili olması demek suda mok var demektir" "Hocam, onu biliyoruz" dediler. Yani rotavirüs mü, kolera mı, tifo mu?" Dedim ki "arkadaşlar, sularımızda mok olması konusunda anlaştık mı? Standart bu mu? On-

dan sonrası işeyenin insafına kalmış, rota işerse rota olursunuz, kolera işerse kolera olursunuz, tifo işerse tifo olursunuz!” Adama diyorum ki, “suyunda mok” var. “Biliyorum hocam, cinsi ne?” diyor. Neden bu, bakın; ben 12 sene TRT 4’te çevre anlatım senede 40 saat, senede 38 saat de halk sağlığı anlattım. Herhalde hepiniz de beni hatırladınız, “sağ olsun bak, bu kadar sene gırtlak patlattı adam, bir de buraya gelmiş!” dediniz değil mi? Hatırlamadınız bile, neyi hatırlayacaksınız? Sanırım 1996 yılbaşında herkes dansöz bekliyordu, tam saat 12. 00’de o kare kare kanalları gösteren yeri açtım, baktım bütün kanallarda dansöz, ben ortada oturmuşum el yıkamanın önemini anlatıyorum. Dedim ki “anlıyorum, reyting için beni koydunuz da ben ne yapayım?” Acaba Türkiye’de o akşam beni dinleyen bir akıllı var mıydı? Gece saat açıyorum, bir hipopotamların cinsel hayatı, bir de ben. . . çünkü kanun diyor ki şu kadar kültür programı koyacaksınız. İki gariban hipopotam kan ter içinde bir de Çağatay hoca halk sağlığı anlatıyor. Ne oldu? Toplumu eğitiyoruz. Problemin nereden kaynaklandığının kimse farkında değil, bir stratejiniz yok, etkili olamıyorsunuz. Neden? Bu ayrı bir iş, bir analiz gerekiyor, sabır gerekiyor, konuyu günlük politika malzemesi haline getirmemek gerekir.

Şu anda karlar erimeye başladı, tarlalardan, çevreden, kanalizasyondan akan gübreler de artmaya başladı, suyun kokusu, rengi daha bariz, daha bozuk akacaktı. Aşırı kirli ırmak suyuyla, yüklenen arıtım sistemi iflas etti. O zaman herkes musluktan suyun kötü akışını, kötü kokusunu duyacaktı ve bu sudan vazgeçilmesi doğaldı. biz teknik tartışmayla siyasi tartışmaların sınırlarını ayırmıyoruz, tek yönlü düşünüyoruz ve Ankara’nın suyunu düzeltmeye yönelik önerileri tartışma şansımızı da kaybettik.

Bundan 20 sene önce Japonya’da 3. 5 aylık bir kursa katıldım. O kursa üst düzey devlet görevlileri, teknik görevliler olarak katıldık. Benim doktor ve halk sağlıkçı olduğumu bilmiyorlardı. Mühendis de vardı, avukat da vardı, savcı da vardı, kaymakam da vardı. 3. 5 aylık kurstu ve bu kurs halk sağlığı kursuydu biliyor musunuz? Kaymakamlarımız da Japonya’da benzer bir kursu alırlardı, neyse bizi Tokyo Belediye Başkanı kabul etti 15 dakikalığına, çok büyük bir onur, kocaman Tokyo’nun

Belediye Başkanı aşağı-yukarı 40-45 ülkeden gelmiş bir kalabalığa 15 dakikasını ayırdı. Konuşmaya başladığında hayatımda yediğim en büyük şamardır bu, dedi ki “ben Tokyo Belediye Başkanı olarak bu kentte her musluktan akan suyu içebileceğinizi, satılan her yiyeceği yiyebileceğinizi garanti ediyorum. Bunu belediyemin halk sağlığı örgütüne borçluyum”. Tokyo’yu bize böyle tanıttı ve bununla övündü. Tokyo’daki hızlı tren, kuleler, o harika parklar, sayılamayacak güzelliklerin hiç birinden bahsetmedi. Tanımadığı insanlar gelmiş değişik ülkelerden kendi ülkesindeki kursa, adam onları kabul ediyor ve bir kenti bu şekilde anlatıyor, ama o başkanın kentlisi de bunu böyle talep ediyor.

Sonuçta sadece bizlerin sorunu olarak kalan bir başka tuzağa daha düştük. Bakın, Dünya Sağlık Örgütünün mesajı açıktır, her bir ülkenin standardı ne olursa olsun musluktan akan suyun “içilebilir kalitede” olması gerekir. Bunun alternatifi yok, ama bu sefer bir de pazar yarattık, su arıtım cihazları, ters ozmoz. Mühendis arkadaş iyi niyetle bilgi veriyor “ters ozmoz çok iyi bir sistemdir”. İyi sistemdir, Amerika’da da çok yaygındır, doğru, Amerikalı çiftliğin ortasına koymuş, kuyusunu açmış, kuyusunun içine üç aşamalı arıtım araçlarını koymuş, hatta bir de motor koymuş, evin içine ayrı şebeke kurmuş, ama dönüşümlerce arazinin ortasında dört çiftlik evi için bunu yapmış. Amerika şehirlerinden birinde musluğa bir şeyi taktığını görseler seninle dalga geçerler, hatta özel bir amacın var mı incelerler. 1 lt su arıttığınız zaman o ozmoz makineleriyle, verdiğiniz avuç dolusu paranın yanı sıra, fazladan 3 lt su sarfiyatınız vardır. İkincisi, o filtre aynı siz aspiratörlerinizdeki gibi, belirli aralarla değişmesi gerekecek ve değiştirmeyeceksiniz, evinizde senede kaç kere değiştiriyorsunuz? Ben idealini söyleyeyim, boş verin öbürlerini, halk sağlıklı olarak üç kere, 30 senede kaç kere değiştirdiniz? Süzmüyor ki, siz düğmeye basıyorsunuz ortamda duman olunca, tar tar çalışıyor herhalde süzdü diyorsunuz. Aslında onun bir yararı yok, kapı çatlaklarından ne çıktıysa, bütün filtrelerin hepsinin bir bakımı, idamesi ve masrafı var. Ters ozmoz dünyanın en pahalı işi, öbür yandan iyon değiştirici reçine kullanan makineleri halka sattılar. Asıl vurgun oradan vuruldu, ama o da sodyumu artırıyor, tuzu artırıyor. Ben sende tansiyon var diyerek senin yemeğinin tuzunu kesiyorum,

onun üç katını ne güzel su içiyorum diye alıyorsunuz, iyi çay demliyorum diye, oradan tonlarca sodyum alıyorsunuz boşu boşuna. Bakın, 15 senedir mücadele ediyorum bunların üzerine en azından suyunuzda sodyum oranını artırır yazdıramadım. Çünkü yalnızız, ama dış fırçası satsaydım, tam haber saatinden önce bir kuşak geçerdim. Çok iyi programcıyla çalışırdım, sizin ilginizi çeken programcılarla çalışırdım, kısa mesajlarla hedef kitleme amacımı saplar kaçırdım. Ben bunun için yetiştim, iyi bilirim bunları, ama Ankara suyuyla ilgili problemler sandığımızdan çok daha büyük.

Şunu unutmayın, “zehri ilaçtan ayıran dozdur” der Paracelsus. İlaçla zehir arasındaki sınır dozdur. Moda var, falan otta şu varmış, kalbe iyi geliyormuş abi, iki ton ye. Vitamin A vitamini eksikliği körlük yapar, fazlalığı körlük yapar ve öldürür, ama siz şu anda Tarım Bakanlığı izniyle gıda diye süpermarketlerde en yüksek dozda vitamin satın alabiliyorsunuz yabancı ülkelere. Türk vatandaşı olarak bir vitamin yapın, süpermarkete satın, canınıza okurum. En acemi avukat bile sizi mahveder, süründürür sizi ve iflas edersiniz. Onu eczanede satacağsın, öbürünün iznini Tarım Bakanlığı gıda diye veriyor. Aynı vitamin, üstelik öbürü zehirli dozda, gençler için çok tehlikeli. “Hayır abi, o gıda, muhakkak öyle olması gerekiyor, orasına Tarım Bakanlığı bakıyor.” Neden benim imal ettiğim vitamine öbürü bakıyor da, ona Tarım Bakanlığı bakıyor hayır, onu kimse sorgulamayacak ve hep kaybedeceğiz.

Size akıllı-uslu “su kesintilerinde ne olur” konulu bir slayt hazırlamıştım, ama olayın bütününe size yansıtmak zorunda olduğum için konunun bu boyutlarını dile getirmeye çalıştım. Ben halk sağlıkçısıyım, üstelik Köy Enstitü mezunu bir öğretmen çocuğu olan bir halk sağlıkçısıyım. Ömrüm köylerde geçti. Hep şunu biliyorum; çocukluğumuzda biz çok yoksulduk, benim köy çocuklarına göre iki avantajım vardı öğretmen çocuğu olduğum için, onlar her gün okula gelirken iki tezek getirirlerdi, ben getirmezdim, biz tezek yapmazdık. Bir de yarısı mavi, yarısı kırmızı kalemim vardı. İnanın o yarısı mavi-kırmızı kaleme öbür çocuklar gıpta ederdi. Benimle arası iyi olmayanlara kullandırtmazdım da, arası iyi olanlara her iki taraftan da birer çizgi çizdirirdim. Kıra giderdik. Hepimizin azık torbası çok fakirdi, birinde bir şey varsa çok olurdu.

Meselâ, birinin torbası bazlama dolu olurdu, başka şey olmazdı, öbüründe yemlik olurdu, öbüründe yumurta haşlanmış olurdu, öbüründe soğan, öbüründe peynir, çökelek derken, ama çok yoksulduk. Kıra gider yaygıyı yayardık. Herkes azık torbasındakini oraya dökerdi, inanın bugün benim diyen zengin o sofrayı kuramaz. Şimdi sistem, gelişmiş ülkeler, kazanç peşinde olan insanlar bizim o yoksul azık torbamızdaki her şeyi aynı masaya koydurtmak istemiyorlar, tuzak burada. Bizim yetişmiş insanımız, bu konuları bilen mühendisimiz, sorunları çözecek halk sağlıkçımız, yetişmiş elemanımız var, tek tek torbamız yoksul görünebilir, ama aynı sofraya koyarsak benim diyen gelişmiş ülke bu sofrayı kuramaz. Bakın, bu su sorununu çıktığı andan itibaren, bu iş para kazandırmadığı için, ün sağlamadığı için yeterli uzman bulunmadığından; bana karşı olan insanlar bile bana verileriyle gelirler “Hocam şu konuda ne yapacağız?” diye, kafamı kesseniz, hepinizin şurada öleceğimi bilsem birisi verisini kendi getirdiyse çözüme yönelik öneriyi yaparım ve kimseye haber vermem. Çünkü hasta sırrıdır, ben doktorum. Birisi benim televizyonumu çalarsa, bir hastayı muayene ederken evinde o televizyonu görürsem ben mahkemeye veremem, polise de başvuramam. Çünkü beni hasta doktor olarak çağırdı, muayenemi yapar, sineme çeker çıkarım. Mesleğim söz konusu olmadan onu orada bulursam ihbar ederim. Biz halk sağlıkçılar olarak baştan beri büyük kentlerin içme suyu sorununa çözüm aradık. Ancak dağınık güçler, her biri kendi kafasına takılan sistemsiz bir yaklaşım, vahşi habercilik merkezli bir medya, neye önem verdiği, neye önem vermediği önemli olmayan, gelip hangi cins diye soran bir medya. . . Sonunda halkı duyarsızlaştırıp, sorunu büyütüp, çözümsüzlüğü güçlendirdik, o kadar. Dedim ya, bütün bu sözlerimi biraz da biz halk sağlıkçılar çok az hatırladığımız için kızgınlığıma verin, meselâ, ben bu toplantıyı yaptığınız için size teşekkür ediyorum, ama bana da konuşma fırsatı verdiğiniz için teşekkür etmem. Niye edecekmişim? Ben yoruldum, akşam çalıştım, taksi tuttum, geldim, taksi tutup gideceğim. O konuda teşekkür filan etmem, bu toplantıyı yaptığınız için teşekkür ederim. (Alkışlar)

Av. TUNCAY ALEMDAROĞLU- Çağatay Hoca gerçekten çok farklı açılardan sorunu gözler önüne serdi. İzleyenlerden de bakışlarından an-

ladım, şöyle bizi bir salladı. Çok farklı açılardan soruna yaklaştı, kendisine ayrıca biz teşekkür ediyoruz. Türk Hukuk Kurumu ve Ankara Barosu olarak sizlere de katıldığınız için teşekkür ediyorum. Sanırım şöyle bir noktaya geldik, kısaca bir toparlamak gerekirse halk sağlığı konusunda yeterli eğitimin verilmemesi, bu nedenle de toplum olarak duyarsız olduğumuz, devletin de bu konuda gerekli araştırmaları yapmadığı, gerekli önemi vermediği noktasına hocam birçok örnekleriyle temas etti.

Bir diğer nokta; Ankara'nın bugün su sorunuyla karşı karşıya kalmasının temel sorumlusunun belediye yönetimi olduğu ve kesinlikle Devlet Su İşlerinin bundan sorumlu olmadığı, çünkü Belediyeler Yasasına göre belediye kurulan yerlerde halka suyu temin etmek, suyu yönetmek görev ve yetkisinin belediyede olduğu ve Ankara'nın son yıllarda yaşamış olduğu su sıkıntısının, su sorununun temel nedeninin Devlet Su İşleriyle daha önceden yapılan anlaşma ya da protokol gereğine uymayarak 2004 yılında sözleşmesi yapılmak istenilen Işıkli-Gerede regülatörlerinin yapılmamasından kaynaklandığı, su sıkıntısı ortaya çıkınca da alelacele Kızılırmak'tan su getirmek gibi bir maceraya girildiği, gelen suyun kalitesinin kimyasal değerler itibarıyla uygun olmadığı, bunun da Ankara'nın önceki Çamlıdere havzasından gelen suyla paçallanmasının da bu sorunu kesinlikle çözmediğinin yapılan tahliller sonucunda anlaşıldığı ve bu sorunu çözmek için de sorumlular hakkında en azından gerekli girişimde bulunulmasının gerektiği noktalarında daha önceki oturumda ve bu oturumdaki konuşmacı arkadaşlarımız tarafından ifade edildi. Tekrar kendilerine teşekkür ediyorum.

Sonuç olarak; Ankara'da ki su sorunun sorumlusunun Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Melih Gökçek olduğu ve burada edinilen bilgilerle de sorumlular hakkında gerekli girişimde bulunulması için, Ankara Barosunun Yolsuzlukları İzleme Kuruluna bu bilgileri sunacağız, Konuşmacı arkadaşlarımda mümkünse bu konuşmalarını bir metin halinde sunarlarsa bunların basımında yardımcı olurlar. Bir de bu başvurumuzda kaynak olarak kullanmak için bunları da sizden talep edelim.

Prof. Dr. ÇAĞATAY GÜLER- Şöyle bir şey söyleyeyim; Hıfzısıhhanın karşısında Palme Kitabevi var, orada "Irmak Suyu" diye bir kitap var.

Bakmanızı diliyorum. Irmak suyu sorunu sadece Ankara’da değil birçok kentimizde var. Şu anda Kıbrıs’ta gene bu su sorunuyla ilgili çağrıldım, İzmir’de çağrıldım derken aynı şeyleri söylemek zorunda kalıyorum, sanki yeni bir sorunmuş gibi.

Av. TUNCAY ALEMDAROĞLU- Bir de bu arada bu sadece Ankara’nın sorunu değil, tüm Türkiye’nin sorunu, merkezi bir su yönetiminin kurulmasıyla ancak aşılabileceği.

Prof. Dr. ÇAĞATAY GÜLER - Bir şey ekleyebilir miyim? İşin şakası İngilizce’de bir “management” var, bir de “administration” var. Tabii, biz “administration” karşılığı idareyi kullanmışız, her ikisine de yönetim dersek olmuyor. Ya birine idare diyelim, öbürüne yönetim, ya birine yönetim diyorsak öbürüne, öbürüne yönetim mi diyeceğiz? Bir kelimeyi kullanıp ayıralım, çünkü insanlar zannediyorlar ki bir masanın başına bir yetkili oturtursak biz su yönetimi yapıyoruz! Yanlış anlaşılmasın, hocalarımız onu kastetmedi çünkü.

Av. TUNCAY ALEMDAROĞLU- Evet, öyle değil. Bu Türkiye’nin su sorununun merkezi bir kurum tarafından yönetilmesi Devlet Su İşleri olur bunun adı, bunun adı bir başka kurum olur, ama merkezi bir yerden planlanıp önlemlerinin alınması ve su havzalarımızın şimdiden korunmaya alınması gerektiğinin altı çizildi. Buna örnek olarak da Kızılırmak suyunun bu hale gelmesinin temeli, Kızılırmak su havzasının gerekli koruma altına alınmamasından dolayı bu noktaya geldiğinin de altı çizildi. Çok teşekkür ediyorum, sizlere de bu saatlere kadar dinlediğiniz için efendim. (Alkışlar)